

Journalnr.: 104.P.3.Kenya

Dansk landestrategi for Kenya

2006-2010

Forkortelsesliste

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome (Erhvervet immundefektsyndrom)
ASAL	Arid and Semi-arid Lands (Ufrugtbare og delvist ufrugtbare områder)
ASPS	Agriculture Sector Programme Support (Landbrugssektorprogrammet)
BNP	Bruttonationalprodukt
BSPS	Business Sector Programme Support (Erhvervssektorprogrammet)
CG	Consultative Group (Rådgivende gruppe)
CSOs	Civil society organisations (Civilsamfundsorganisationer)
DCG	Donor Coordination Group (Donorkoordineringsgruppe)
DEC	District Environmental Committee (Distriktsmiljøkomité)
DKK	Danske kroner
EAC	East African Community (Det østafrikanske fællesmarked)
EC	European Commission (Europa-Kommissionen)
EMCA	Environmental Management and Coordination Act (Miljøadministrations- og koordineringsloven)
ERSWEC	Economic Recovery Strategy for Wealth and Employment Creation (Den kenyanske regerings økonomiske strategiprogram)
GDP	Gross Domestic Product (BNP eller bruttonationalprodukt)
GJLOS	Governance, Justice, Law and Order (Sektorreformprogram for regeringsførelse, retsvæsen, lov og orden)
HAC	Harmonisation, Alignment and Coordination Group (Gruppe for harmonisering, tilpasning og koordinering)
HIV	Human Immunodeficiency Virus (Humant immundefektvirus)
HRDGG	Human Rights, Democracy and Good Governance (Menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse)
HSPS-I	Health Sector Programme Support, Phase I (Sektorprogram for sundhedssektoren, fase 1)
HSPS-II	Health Sector Programme Support, Phase II (Sektorprogram for sundhedssektoren, fase 2)
IFU	Industrialiseringsfonden for udviklingslande
IGAD	Intergovernmental Authority on Development (Samarbejdsorganisation for landene på Afrikas horn)
IMF	International Monetary Fund (Den Internationale Valutafond)
IP	Investment Programme (Investeringsprogram)
JSA	Joint Staff Assessment (Fællesevaluering)
KCG	Kenya Coordination Group (Kenyas koordineringsgruppe)
KES	Kenyansk shilling
KGGP	Kenya Good Governance Programme (Program for god regeringsførelse i Kenya)
MDGs	Millennium Development Goals (2015 Målene)
MENR	Ministry of Environment and Natural Resources (Ministerium for miljø og naturressourcer)
MoJCA	Ministry of Justice and Constitutional Affairs (Justits- og forfatningsministerium)
MS-Kenya	Mellemlfolkeligt Samvirke-Kenya

MTEF	Medium-Term Expenditure Framework (Udgiftsramme på mellemlangt sigt)
NARC	National Rainbow Coalition (Koalition af fire partier i Kenya)
NEAP	Kenya National Environment Action Plan (Kenyas nationale miljøhandlingsplan)
NEMA	National Environmental Management Authority (Kenyas nationale miljøforvaltning)
NGO'er	Non-Governmental Organisations (Ikke-statslige organisationer)
NHSSP	National Health Sector Strategic Plan (Strategiplan for den kenyanske sundhedssektor)
PSDP	Privat Sektor Programmet
SPS	Sector Programme Support (Sektorprogramstøtte)
SRA	Strategy for Revitalisation of Agriculture (Kenyas strategi for revitalisering af landbruget)
WB	The World Bank (Verdensbanken)

Indholdsfortegnelse

FORKORTELSESLISTE	I
INDHOLDSFORTEGNELSE	III
1. INDLEDNING	4
1.1 DANMARKS UDVIKLINGSPOLITIK	4
1.2 KENYA SOM PROGRAMSAMARBEJDSLAND	4
1.3 ERFARINGER FRA DET HITIDIGE DANSK-KENYANSKE SAMARBEJDE	5
2. FATTIGDOM OG UDVIKLING I KENYA.....	6
2.1 FATTIGDOM I KENYA	6
2.2 KENYAS FATTIGDOMSBEKÆMPELSESSTRATEGI.....	7
2.3 ANDRE FAKTORER, DER HAR INDFLYDELSE PÅ UDVIKLINGSSAMARBEJDET	9
2.4 STØTTE FRA ANDRE DONORER.....	11
3. SAMARBEJDET MELLEM KENYA OG DANMARK	11
3.1 OVERORDNEDE MÅLSÆTNINGER OG STRATEGISKE MÅL.....	11
3.2 PERFORMANCEMÅL	14
3.3 TILPASNING OG HARMONISERING AF UDVIKLINGSSAMARBEJDET	15
3.4 OVERORDNEDE STRATEGISKE PRIORITETER	17
3.5 FORUDSÆTNINGER OG PARTERNES FORPLIGTELSE	18
4. FOKUSSEKTORER OG TEMATISKE OMRÅDER	19
4.1 LANDBRUG.....	20
4.2 UDVIKLING I DEN PRIVATE SEKTOR	22
4.3 SUNDHED	24
4.4 VAND OG SANITET.....	25
4.5 GOD REGERINGSFØRELSE, REGIONAL STABILITET OG TERRORBEKÆMPELSE	27
4.6 MILJØBISTAND	30
5. ANDRE AKTIVITETER.....	31
5.1 NÆROMRÅDEINDSATSEN.....	31
5.2 PRIVATE DANSKE UDVIKLINGSORGANISATIONER I KENYA (NGO'ER).....	32
5.3 FORSKNINGSAKTIVITETER.....	32
5.4 TEKNISKE RÅDGIVERE OG STIPENDIER	33
5.5 INTERNATIONALE UDVIKLINGSORGANISATIONER MED BASE I KENYA	33
6. TILSYN MED LANDEPROGRAMMET	33

1. Indledning

1.1 Danmarks udviklingspolitik

Det overordnede formål med dansk udviklingspolitik er fattigdomsbekæmpelse. Det danske udviklingssamarbejde er målrettet imod at hjælpe fattige befolkningsgrupper ved at sikre kritiske investeringer i mennesker og fremme en bæredygtig udvikling gennem fattigdomsorienteret økonomisk vækst. Fremme af menneskerettigheder og demokrati, kvinders deltagelse i udviklingsprocessen og sikring af et bæredygtigt miljø er vigtige hensyn for dansk udviklingssamarbejde. Det er et fundamentalt princip at levere effektiv bistand gennem strategiske, resultatorienterede indsatser med sektorprogramstøtte som det centrale omdrejningspunkt.

Danmarks bilaterale bistand kanaliseres primært til en udvalgt gruppe af programsamarbejdslande, som viser vilje og evne til effektivt at fremme en langsigtet bæredygtig udvikling. Disse lande lider under stor fattigdom, men lever samtidig op til deres ansvar om at bekæmpe fattigdommen ved at udvikle og gennemføre langsigtede nationale fattigdomsbekæmpelsesstrategier og samtidig konsolidere demokratiet, respekten for menneskerettighederne og god regeringsførelse.

Det er et grundlæggende princip i Danmarks udviklingspolitik, at samarbejdet skal baseres på programsamarbejdslandets egne strategier og politikker. Derudover er partnerskab en hjørnesteen i Danmarks udviklingssamarbejde. Partnerskaber over en bred front med den kenyanske regering, nationale og internationale institutioner og agenturer, den private sektor og civilsamfundet samt de mennesker, som nyder godt af det danske udviklingssamarbejde, styrkes for at sikre en effektiv fattigdomsbekæmpelse.

Denne landestrategi beskriver de konkrete planer for Danmarks udviklingssamarbejde med Kenya over en 5-års periode (2006-2010) og udgør samtidig den strategiske ramme for det langsigtede partnerskab med Kenya.

1.2 Kenya som programsamarbejdsland

Kenya har længe været et dansk programsamarbejdsland. Den danske regering har bekræftet, at man vil bevare Kenya som dansk programsamarbejdsland, fordi mere end halvdelen af befolkningen i øjeblikket lever under fattigdomsgrænsen, og fordi den nye regering (som blev valgt ved et demokratisk valg i 2002) har erklæret, at man vil arbejde for fattigdomsorienteret økonomisk vækst og god regeringsførelse, herunder bekæmpelse af korruption. Kenyas demokrati har vist sig at være stærkt og holdbart, og civilsamfundet er i vækst. Flerpartidemokrati har imidlertid vist sig at være vanskeligt og sårbart, og det har ført til en noget svingende gennemførelse af reformer. Tilbageskridt kan ikke udelukkes. Kenya har et stort økonomisk vækstpotentiale, især i den private sektor. Kenya spiller også en vigtig stabiliserende rolle regionalt på Afrikas horn og har forpligtet sig til at medvirke i bekæmpelsen af den internationale terrorisme.

Danmark har siden 1963 leveret bilateral udviklingsbistand til Kenya. Kenya var et af de første lande, der blev valgt som dansk programsamarbejdsland i 1989. Samarbejdet har til tider været vanskeligt. Fra slutningen af 1980'erne blev udviklingssamarbejdet mellem de to lande mere og mere anspændt på grund af præsident Moisi modstand mod at indføre flerpartistyre, systematisk dårlig regeringsførelse, voldsom korrupsion og en forværring af menneskerettighedssituationen. Som følge heraf blev den bilaterale udviklingsbistand til Kenya neddroget, og bistanden blev rettet mod lokale myndigheder, NGO'er og lokalsamfund. Samarbejdet med den kenyanske regering var minimalt. Bistanden var koncentreret geografisk i ufrugtbare og delvist ufrugtbare områder, Arid and Semi-Arid Lands (ASAL), i det sydøstlige Kenya.

Mulighederne for et udviklingssamarbejde mellem Danmark og Kenya blev bedre efter de demokratiske valg i 2002 og den nye regerings program. Danmark anerkendte sammen med andre udviklingspartnere hurtigt, at der var behov for at støtte det nye politiske reformprogram, og Danmark var blandt de første udviklingspartnere, der gav Kenya kontant anerkendelse af det nye demokrati ved at øge bistandsniveauet med 40 pct. i 2003. Samtidig besluttede man at udvikle en landestrategi for Danmarks samarbejde med Kenya.

Kenya står over for en lang række udviklingsmæssige udfordringer, hvor der er behov for udviklingsbistand, og både multilaterale og bilaterale udviklingspartnere har anerkendt det og udtrykt deres støtte til Kenya. I denne kritiske fase ønsker Danmark at støtte den demokratiske udvikling og bekæmpe fattigdommen i Kenya.

1.3 Erfaringer fra det hidtidige dansk-kenyanske samarbejde

I femårsperioden 2000-2004 var den bilaterale danske støtte til Kenya på i alt 431 mio. kr. De årlige udbetalinger steg fra 50 mio. kr. i 2000 til 120 mio. kr. i 2004. Støttede sektorer: sundhed (135 mio. kr.), landbrug (129 mio. kr.), menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse (64 mio. kr.), infrastruktur (25 mio. kr.), uddannelse (22 mio. kr.), vand og sanitet (16 mio. kr.) og øvrige (40 mio. kr.).

I andet halvår af 2003 blev der foretaget en evaluering af seks Danida-projekter i distrikterne Makueni og Taita Taveta. Evalueringen af projekterne var meget positiv, idet man fremhævede det stærke lokale ejerskab, inddragelsen af lokalsamfundet både i planlægningen og gennemførelsen og den store succes med at dele omkostningerne mellem projekterne, de lokale myndigheder og lokalsamfundene. Det stod dog klart, at der ikke kunne opnås en langsigtet bæredygtighed med denne projektilgang. Evalueringen anbefalede, at fremtidige aktiviteter skulle koncentrere sig mere om kapacitet og opbygning af institutioner.

I de sidste 10 år har den danske bilaterale bistand også omfattet betydelig støtte til områder som menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse på nationalt og lokalt niveau. Formålet med aktiviteterne har hovedsageligt været at fremme en demokratisk forandring. Derudover har en række aktiviteter været fokuseret på ligestilling mellem kønnene. Efter valget i 2002 er de danske udviklingsprogrammer tilpasset nøjere efter regeringens programmer. Der er meget, der tyder på, at en fleksibel tilgang, hvor man kan skifte mellem støtte til civilsamfundet, lokale institutioner og erhvervslivet på den ene side og samarbejde

med regeringen om reformprogrammer på den anden side, har bidraget væsentligt til at konsolidere demokratiet i Kenya.

Privat Sektor Programmet (PSDP) blev lanceret i Kenya i 2002. Det fungerer godt, og der er stigende interesse fra den private sektor i begge lande.

Den positive evaluering og erfaringerne fra de dansk-støttede udviklingsprogrammer kombineret med den forbedrede politiske situation i Kenya er et stærkt argument for et udvidet bilateralt udviklingssamarbejde mellem Danmark og Kenya.

2. Fattigdom og udvikling i Kenya

2.1 Fattigdom i Kenya

Fattigdommen er steget i Kenya i perioden 1993-2003. Den andel af befolkningen, som lever under fattigdomsgrænsen, er steget fra 49 pct. i 1990 til 56 pct. i 2003. Derudover har vigtige sociale indikatorer som forventet levealder, spædbarns- og børnedødelighed, barselsdødelighed, sygelighed, ernæringstilstand og analfabetisme udvist en faldende tendens i 1990'erne. Årsagerne til den øgede fattigdom er hovedsageligt manglen på god regeringsførelse og økonomisk stagnation. Samtidig er befolkningstallet steget fra 8 millioner mennesker i 1963 til 31 millioner mennesker i 2004, og det har forstærket den negative tendens.

Den gennemsnitlige BNI pr. indbygger var 400 dollars i Kenya i 2004. Den sociale ulighed er stor i Kenya. Faktisk rangerer Kenya i nye undersøgelser baseret på 1997-tallene blandt de 10 lande med størst ulighed i verden og ligger som nummer fem i Afrika¹. Ulighederne i Kenya antager forskellige former. Der ses forskelle i andelen af indkomst og sociale ydelser med hensyn til regioner, køn og endog specifikke segmenter af befolkningen. Landets mest velstående 10 pct. kontrollerer 43 pct. af den samlede indkomst, mens de fattigste 10 pct. kontrollerer 1 pct. Tre fjerdedele af de fattige bor i landområder, men fattigdommen i byerne stiger i takt med uformelle bebyggelser, hvor der er ringe eller slet ingen adgang til offentlige tjenester.

Der er knaphed på dyrkbar jord i Kenya, da 80 pct. af landet klassificeres som ufrugtbart eller delvist ufrugtbart (ASAL). Disse områder ernærer 25 pct. af befolkningen. Den lave produktivitet forringes yderligere på grund af de u hensigtsmæssige dyrkningsmetoder, som resulterer i forringelse af jorden og miljøet, på grund af jordbesiddelsesformer og en opdeling af jorden i lodder, som er for små til subsistenslandbrug. Vandforsyningen er utilstrækkelig i forhold til menneskers, kvægs, afgrøders og vilde dyrs behov.

¹ Tallene her er baseret på "Pulling Apart. Facts and Figures on Inequality in Kenya", Society for International Development. "Human Development Report 2005", UNDP giver et mindre spredt billede, men det statistiske materiale er lige så gammelt.

Flere kvinder lider under fattigdom end mænd. Generelt er husstande med kvindeligt overhoved dårligere stillet end husstande med mandligt overhoved. Kvindernes deltagelse i beslutningsprocesserne ligger langt under mændenes, der er næsten dobbelt så mange kvinder, som er analfabeter i forhold til mænd, og vold mod kvinder er stadig udbredt. Kulturmønstre og traditioner begrænser kvinders adgang til økonomiske ressourcer, herunder jord, til trods for at 69 pct. af den erhvervsaktive kvindelige befolkning arbejder som subsistenslandbrugere. Kvinder i ufrugtbare og delvist ufrugtbare områder (ASAL) bruger en stor del af deres tid på at hente vand og brænde. Andre grupper, som er sårbare over for fattigdom, er de jordløse, kvægnomaderne, beboerne i byernes slumområder, de forældreløse, de unge arbejdsløse, hiv- og aids-ofrene og de handicappede.

Kenyas regering har udråbt hiv/aids til en national katastrofe. Det er på grund af de ringe data vanskeligt at sætte tal på udbredelsen af hiv i Kenya, men det anslås at være omkring 6,7 pct.² (2003) af befolkningen. I øjeblikket udgør aids-relaterede dødsfald omkring 40 pct. af den samlede dødelighed, og 1,5 millioner kenyanere er døde af aids. Der er 1,2 mio. børn, som er forældreløse på grund af hiv/aids.

2.2 Kenyas fattigdomsbekæmpelsesstrategi

I juni 2003 lancerede den kenyanske regering sit økonomiske strategiprogram, Economic Recovery Strategy for Wealth and Employment Creation 2003-2007 (ERSWEC). Ligeledes er der udviklet en handlingsplan til ERSWEC kaldet Investment Programme (IP). I maj 2004 blev ERSWEC-IP af Verdensbanken (WB) og den Internationale Valutafond (IMF) godkendt som Kenyas fattigdomsbekæmpelsesstrategi, Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP).

Hovedformålet med ERSWEC er at reducere fattigdommen ved at fremme en stærk vækst i økonomi og beskæftigelse. Målene for fattigdomsreduktion i forhold til 2015 Målene er identificeret, og der er etableret indikatorer for fremskridt og målsætning. ERSWEC indeholder dermed en bred udviklingsdagsorden, som omfatter reformer med henblik på at opnå følgende:

- Økonomisk vækst som følge af sunde makroøkonomiske politikker og skabelse af et klima, som er gunstigt for private investeringer, understøttet af reformer af den finansielle sektor og større investeringer i infrastruktur.
- Lighed og fattigdomsreduktion, der fremmes ved handlinger, som forbedrer de fattiges adgang til basale ydelser (grundskoleuddannelse og primær sundhedspleje), og fornyet vækst i landbruget (herunder udvikling af ASAL).
- Regeringsførelse gennem reformer i den offentlige sektor, herunder en styrkelse af

² Aldersgruppen 15-49, UNDP Human Development Report 2005

ERSWEC og IP er blevet godt modtaget af de bilaterale og multilaterale udviklingspartnere. Den primære styrke er, at der bliver lagt stor vægt på at forbedre regeringsførelsen og genoprette retsstaten og på det omfattende monitoreringssystem. Strategien er dog meget ambitiøs, og nu hvor man er begyndt at gennemføre den, har det vist sig, at den kenyanske regering står over for flere dilemmaer, når den skal prioritere de mange forskellige målsætninger i strategien.

En af de primære udfordringer er at sørge for, at målsætningerne i ERSWEC afspejles i budget og udgiftsrammen på mellemlangt sigt. Den kenyanske regering arbejder på en større integration af disse processer og har udviklet et budgetstrategipapir, Budget Strategy Paper. Denne øvelse skal gradvist føre til fattigdomsorienteret budgettering og bidrage til at kæde budgetresultater til ERSWEC-IP. Selvom der allerede er sket betydelige forbedringer, er der dog et stykke vej endnu. Et afgørende element i denne proces er færdiggørelsen af den løbende udarbejdelse af sammenhængende sektorpolitikker og -strategier med henblik på at definere målsætninger, indikatorer, resultatmål og budgetter for udvikling på sektorniveau. Desuden er sammenhængende sektorpolitikker og -strategier nødvendige for at opnå de nødvendige fremskridt med hensyn til tilpasning af donorbistanden og en udvikling hen mod en sektortilgang, Sector Wide Approaches (SWAp).

ERSWEC behandler ikke kønspolitiske emner særskilt. Men investeringsprogrammet (IP), der bygger på ERSWEC, anerkender denne svaghed, samt at der er behov for en særlig indsats for at forbedre kvindernes stilling og mindske deres sårbarhed. Der sker en løbende indsats for at mainstreame ligestilling i ERSWEC. Der er dog begrænsninger, bl.a. mangel på kønsopdelte analyser og på kønsspecifikke mål for at definere forbedringer i den økonomiske, sociale og juridiske situation.

Miljøbeskyttelse er et tværgående emne i ERSWEC, som tager bestik af behovet for at nå de brede makro- og sektormålsætninger og resultatmål uden at kompromittere miljøet. Desuden er der indarbejdet vigtige miljøhandlinger i målsætningerne for landbrugssektoren.

Den kenyanske regering har udarbejdet den første årlige statusrapport for ERSWEC-IP, som dækker 2003-2004. Rapporten markerer et vigtigt skift i planlægningsprocessen ved at fokusere på resultater, men der er stadig mange svagheder i monitorerings- og evalueringssystemerne. Redegørelsen for tendenser i de vigtigste resultatindikatorer og for fremskridt hen mod de årlige resultatmål viser, at det går fremad med revitaliseringen af økonomien, men afslører samtidig begrænsede resultater i de sociale sektorer. Den største succes er stigningen i nettoindskrivningen i grundskolen fra 5,9 mio. børn i 2002 til 7,2 millioner børn i 2003. På et mere horisontalt niveau siger rapporten, at der er gjort vigtige fremskridt i den løbende proces med at styrke den offentlige økonomistyring. Verdensbankens og IMF's fællesevaluering af statusrapporten bekræfter i det store og hele den kenyanske regerings synspunkter.

Danmark vil sammen med andre donorer medvirke til at styrke den kenyanske regerings monitorerings- og evalueringssystemer. I denne proces vil der blive lagt vægt på at sikre, at der er kønsopdelte data både med hensyn til analyser og mål.

2.3 Andre faktorer, der har indflydelse på udviklingssamarbejdet

Kenyas økonomi er efter Sydafrikas og Nigerias den tredjestørste i Afrika syd for Sahara. Kenya har på grund af sin relativt diversificerede økonomi et betydeligt udviklingspotentiale. Landbruget er den vigtigste sektor, idet den udgør 24 pct. af Kenyas bruttonationalprodukt (BNP). Industrien er den næststørste sektor med 13 pct., mens handel, turisme og hoteller dækker 12,7 pct. Handelsbalancen er i minus med ca. 1,3 mia. dollars. Der er relativt gode resultater i visse dele af landbrugssektoren, især havebrug og teproduktion.

Kenya havde mellem 1965 og 1980 en gennemsnitlig årlig vækst i BNP på 7 pct. Vækstraten faldt støt i 1990'erne til gennemsnitligt 2,2 pct. og var helt nede på -0,2 pct. i 2000. I de senere år er økonomien vokset med 1,1 pct. i 2002, 1,8 pct. i 2003 og 4,3 pct. i 2004. Disse vækstrater skal sammenlignes med vækstrater på omkring 6 pct. pr. år i 1960'erne og 1970'erne. Når man tager væksten i befolkningstallet på 3,2 pct. (gennemsnit pr. år 1975-2003) i betragtning, har BNP pr. indbygger været negativ nogle år.

Den økonomiske nedgang i Kenya i 1990'erne skyldtes ustabile makroøkonomiske politikker, langsomme institutionelle reformer, faldende investeringer og produktivitet samt politisk og økonomisk protektionisme. Landets økonomiske nedgang er yderligere forværret på grund af ydre faktorer som tilbagevendende tørke/oversvømmelser og lave verdensmarkedspriser på kenyanske varer. Dårlig regeringsførelse førte til stor kapitalflugt og mindre tilgang af hjælp. Under disse omstændigheder var Kenya ikke i stand til at opretholde sin infrastruktur og offentlige service.

Reformerne i den offentlige sektor er gået langsomt i Kenya. ERSWEC har introduceret planer for en lønreform til resultatbaseret ledelse og tilpasning af ministeriernes organisationsstruktur ud fra regeringens kernefunktioner. Det betyder også privatisering af en række offentlige selskaber og regeringsinstitutioner, som er et område, hvor man især har oplevet manglende fremskridt. De offentlige udgifter har på trods af regeringens målsætning om at begrænse de samlede udgifter været stigende. Lønudgiften er omkring 8,6 pct. af BNP. Statsforvaltningen skal slankes betydeligt, hvis man skal nå målet på 6,74 pct. i 2008. Regeringens forpligtelser over for IMF kræver, at statsforvaltningen skal reduceres med 29.740 personer i løbet af perioden. ERSWEC indeholder en frivillig fratrædelsesordning, Voluntary Retirement Scheme (VRS), hvor målet er 21.500 embedsmænd. En positiv ting er dog, at indtægterne fra opkrævede skatter er stigende.

Vigtigst er dog en forfatningsreform. Et af de mest omdiskuterede emner her er magtfordelingen mellem præsidenten og parlamentet og mellem centralmagten og de lokale myndigheder. Revisionsprocessen nåede en foreløbig konklusion da et nyt forfatningsudkast blev afvist ved en folkeafstemning, som fandt sted den 21. november 2005. Forfatningsudkastet gav øget magtoverdragelse til kommunerne, men kommunerne står kun for 5 pct. af statens indtægter, og de fleste af dem har meget begrænset kapacitet. Beslutningsprocessen vil sandsynligvis forblive stærkt centraliseret et stykke tid endnu.

Forfatningsspørgsmål må forventes at forblive på den politiske dagsorden, herunder præsidentens magtbeføjelser, uddelegering af autoritet til kommunerne, rettigheder til land og forankring af menneskerettigheder. Modstanderne af det forkastede forfatningsudkast har forlangt yderligere konsultationer om vejen frem og alle emnerne er under alle omstændigheder af så stor betydning, at de må behandles, senest i forbindelse med valgene i 2007.

Korruption er stadig et stort problem i Kenya. ERSWEC anerkender, at dårlig økonomisk regeringsførelse, herunder systematisk korruption og ringe ansvarlighed i den offentlige resourceforvaltning, er nogle af de største hindringer for økonomisk og social udvikling. Den nuværende regering afgav et håndfast løfte om at bekæmpe korruptionen, da den trådte til, og den har siden bekræftet dette løfte. Den kenyanske regering har udarbejdet en handlingsplan mod korruption med specifikke aktiviteter, målsætninger og indikatorer, der skal forhindre korruption i fremtiden. Statusrapporten for de første seks måneder (offentliggjort september 2005) viser fremskridt inden for den institutionelle organisering, herunder vedtagelse af vigtige love. Der bliver taget hånd om småkorruptionen blandt de underordnede embedsmænd, idet de administrative procedurer strømlines, og der indføres IT. Regeringen har dog været relativt længe om at fremvise specifik opfølgning på højt profilerede sager, og der er stadig mangel på gennemsigtighed i forhold til f.eks. sikkerhedsrelaterede offentlige indkøb. Kenya opfattes stadig i vidt omfang som et land med voldsom korruption.

Kenya har et relativt stærkt og levende NGO-miljø, som har spillet en vigtig rolle i udviklingsarbejdet og specifikt i forbindelse med fremme af god regeringsførelse og respekt for menneskerettighederne under Moi-regimet. Regeringen har bekræftet, at civilsamfundet og NGO'erne spiller en vigtig rolle både nationalt og internationalt og vil lette deres deltagelse. Rapporter fra landområderne viser, at samfundsbaseorganisationer er meget mere aktive end under det tidligere regime. Men der er også tegn på, at regeringen kan være meget følsom med hensyn til inddragelse af NGO'er, når politisk vanskelige områder som jordspørgsmålet er på spil. Nogle NGO'er, herunder MS Kenya, har klaget over pression og intimidering. Det er vigtigt at bevare fremdriften i de politiske reformer, så civilsamfundsorganisationerne fortsat får lov til at spille en rolle i Kenya.

Kenya er en vigtig politisk aktør i Afrika og spiller en vigtig rolle for opretholdelse af fred og stabilitet og for konfliktforebyggelse i regionen. Kenya medvirker konstruktivt i fredsprocessen i Somalia og Sudan og spiller en vigtig rolle i regionale og underregionale organisationer som IGAD, der indtager en mæglerrolle. Der har været flere terrorangreb i Kenya, som har påført den kenyanske turistindustri betydelige tab. Kenya er stærkt engageret i bekæmpelsen af den internationale terrorisme.

Kenya har også lidt under konflikter i nabolandene med hensyn til økonomiske relationer og tilstrømning af store mængder flygtninge, især fra Sudan og Somalia. De administrative og forvaltningsmæssige problemer har været enorme. Flygtningene har været en kolossal byrde for staten, kommunerne og miljøet, og væbnede elementer er sat i forbindelse med vold, kriminalitet og muligvis terrorisme. Kenya har fungeret som base for hjælpeaktioner ind i nabolandene.

Den nye regering har styret Kenya i retning af en mere aktiv rolle i New Partnership for African Development (NEPAD), herunder peer review-ordningen. Økonomisk set er Kenya

en vigtig aktør i det østafrikanske fællesmarked, East African Community (EAC), og frihandelsområdet Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA).

2.4 Støtte fra andre donorer

Kenya har siden uafhængigheden modtaget omkring 18,4 mia. dollars i udviklingsbistand. I 2004 (de seneste tal) modtog Kenya 616 mio. dollars, hvilket var en stigning på 15 pct. sammenlignet med 2003. Udbetalingerne i 2004 var dog betydeligt mindre end de 1,4 mia. dollars, landet modtog i 1990. Forholdet mellem tilskud og lån er ca. 3:1.

I 2004 bidrog de bilaterale donorer med 57 pct. af udviklingsbistanden til Kenya, mens de multilaterale donorer bidrog med 37 pct. Resten kom fra bidrag fra især schweiziske, finske og østrigske NGO'er. I 2004 var USA samlet set den største donor efterfulgt af Verdensbanken, FN, Storbritannien og EU. Danmark er i øjeblikket nr. 9 (2004).

Infrastruktur tiltrækker mest udenlandsk bistand. Sundhed, herunder hiv/aids, er på andenpladsen, og landbruget er på tredjepladsen. Støtte til regeringsførelse, energi og uddannelse er andre store interventionsområder. Støttetildelingen afspejler dermed landets udviklingsmæssige prioriteter, der er beskrevet i ERSWEC.

3. Samarbejdet mellem Kenya og Danmark

3.1 Overordnede målsætninger og strategiske mål

Landestrategien for det danske udviklingssamarbejde med Kenya 2006-2010 bygger på den kenyanske regerings udviklingsplaner som beskrevet i ERSWEC, på Danmarks udviklingspolitik³, på de mange erfaringer med udviklingssamarbejde mellem Danmark og Kenya og på det allerede aftalte mål med et stadigt tættere samarbejde med andre udviklingspartnere. I overensstemmelse med denne ramme er det overordnede mål for det dansk-kenyanske udviklingssamarbejde en reduktion af fattigdommen og skabelse af en bæredygtig udvikling via fattigdomsorienteret økonomisk vækst.

De vigtigste strategier i det danske udviklingssamarbejde med Kenya i perioden 2006-2010 bliver:

- Aktiv deltagelse i og støtte til regeringens reformprogram.

³ "Globalisering – Fremskridt i fællesskab. Regeringens plan for de udviklingspolitiske prioriteter 2006-2010", som er baseret på det strategiske grundlag i "Partnerskab 2000"

- Aktiv deltagelse i harmoniseringsindsatser sammen med andre udviklingspartnere med henblik på at opnå fuld overensstemmelse mellem regeringens procedurer og strukturer.
- Et skift fra projektbistand til sektorprogramstøtte.

Disse strategier gennemføres med behørig forsigtighed, idet der tages hensyn til den kenyanske regerings evne og politiske vilje til at overholde bedste praksis med hensyn til gennemsigtighed og ansvarlighed. Samarbejdet udformes med henblik på at fremme Kenyas ejerskab til udviklingsprocessen i landet og styrke de nødvendige, men ikke altid populære, administrative og økonomiske reformer. Bedre adgang til information og folkelig deltagelse i beslutningsprocessen vil fortsat være en udfordring i de kommende år. Det betyder, at der skal gives støtte til den offentlige forvaltning for at sætte den i stand til at levere resultater, øge gennemsigtigheden og vise større ansvarlighed over for offentligheden, ikke mindst ude i distrikterne.

For at nå sine udviklingsmål har Kenya behov for endnu stærkere vækst end den, der er opnået siden 2002. Kenya vil i den forbindelse bygge på den private sektor, som i årenes løb har vist styrke og fleksibilitet. For at kunne udvikle dette potentiale retter den danske landestrategi sig mod to produktive sektorer: landbrug og erhverv. Bedre muligheder for private initiativer vil skabe beskæftigelse og forbedre leveforholdene i Kenya. En økonomisk vækst trukket af den private sektor kræver et gunstigt erhvervsklima, som kan tiltrække investorer. Udkantsområder og små producenter skal inddrages i denne indsats for at sikre optimal virkning med hensyn til fattigdomsreduktion.

For at nå disse mål for fattigdomsreduktion og forbedret menneskelig udvikling kræves der en sammenhængende indsats i de sociale sektorer. Den danske landestrategi for Kenya fokuserer derfor på to områder, nemlig sundhed og vand og sanitet. Bedre sundhed er centralt i 2015 Målene og har også direkte indvirkning på arbejdsstyrkens produktivitet. Det samme gælder for vand. Forbedret adgang til vand har højeste prioritet for mange lokalsamfund i Kenya. Vand er også afgørende for et mere intensivt landbrug i Kenya. Vand og sundhed er valgt frem for uddannelse, idet der er gode danske erfaringer i disse sektorer, samt en mulighed for at skabe synergi med landbrugs- og miljø programmerne.

Bedre regeringsførelse er vigtig for samfundsudviklingen, hvor den økonomiske vækst i de produktive sektorer investeres i menneskelig udvikling og fattigdomsbekæmpelse. På den baggrund omfatter Danmarks landestrategi for Kenya også støtte til regeringsreformer, som øger det demokratiske spillerum og styrker respekten for menneskerettighederne, herunder civilsamfundsorganisationernes rolle. De udfordringer, fundamentalistiske grupper og terrorgrupper stiller landet over for, er særligt bekymrende. Denne indsats suppleres med dansk støtte til regional fred og stabilitet.

Naturressourcer er grundlaget for økonomisk vækst: Kenyas miljø er meget rigt, men også meget skrøbeligt, og man skal passe på ikke at forringe miljøet eller drive rovdrift på natur-

ressourcerne. Målet er langsigtet bæredygtig vækst og udvikling. Derfor indeholder den danske landestrategi også et miljøsektorprogram.

Det er blevet besluttet at afbryde den danske støtte til vejsektoren. Infrastruktur får generelt tilført mange midler, og flere andre donorer er blevet involveret i at gennemføre de tiltag, som er udviklet via den danske bistand til vejsektoren.

Der iværksættes en ændring fra den nuværende projektmodel til førstegenerationssektorprogramstøtte i landestrategiperioden 2006-2010. Det bliver en stor udfordring, da omfattende og sammenhængende nationale sektorpolitikker stadig er under udarbejdelse for de fleste sektorer, hvilket belaster den nationale kapacitet betydeligt. Når kapacitetsproblemer, institutionelle svagheder og/eller mangel på relevante politikker eller håndhævelse ikke er fremmende for gennemførelsen af SPS, vil Danmark aktivt og i tæt samarbejde med andre udviklingspartnere tage sig af disse brister gennem politisk dialog og direkte støtte, herunder teknisk bistand (TA), til reformer i den offentlige administration, ikke mindst økonomistyring. Resultatet af forfatningsreformen vil skabe nye rammer for decentraliseringen. Danmark vil støtte disse og samtidig fortsætte med at opfordre civilsamfundet og lokale samfund til at tage aktivt del i planlægningen og udførelsen af udviklingsaktiviteter.

Til trods for, at nogle donorer, herunder Verdensbanken og EU-delegationen, yder budgetstøtte, har Kenya i øjeblikket ikke den fornødne kapacitet med hensyn til økonomistyring og ansvarlighed til at opfylde de danske krav. Danmark vil dog i nært samarbejde med andre udviklingspartnere undersøge mulighederne for at tilbyde sektorbudgetstøtte og aktivt støtte initiativer til at styrke den offentlige økonomistyring. Der kan inden for strategiperioden opnås fremskridt, som vil gøde jorden for denne type støtte.

Ændringerne i det dansk-kenyanske udviklingssamarbejde forventes at resultere i, at den kenyanske regering får et større ejerskab til udviklingsindsatsen, hvilket vil sikre bæredygtighed på langt sigt. Samtidig forventes en koordinering og harmonisering af støtten med henblik på at bringe udviklingssamarbejdet i fuld overensstemmelse med kenyanske politikker og strukturer at reducere transaktionsomkostningerne og forbedre udviklingssamarbejdets kvalitet på mellemlangt og langt sigt.

Flerpartidemokratiet har skabt en meget flydende politisk situation. Folkeafstemningen om forfatningen og valget i 2007 vil sandsynligvis skabe betydelige spændinger. Nogle af de foreslåede reformer, ikke mindst med hensyn til bekæmpelse af korrruptionen, vil sandsynligvis møde modstand fra indflydelsesrige kredse. Selvom den kenyanske økonomi klarer sig bedre, er der dog nogen bekymring for, at væksten hovedsageligt er koncentreret i nogle få sektorer (blomsterindustrien, te og turisme), mens den bredt funderede vækst, der er behov for, hvis der skal være en bæredygtig økonomisk vækst, mangler. Den nylige stigning i oliepriserne har været med til at øge inflationen, hvilket peger på sårbarhed over for eksterne rystelser. Til trods for den spirende økonomiske genrejsning er internationale virksomheders tillid til Kenya fortsat relativt lav, og de fleste investeringer genereres af kenyansk kapital og ikke af direkte udenlandske investeringer (Foreign Direct Investments – FDI). I lyset af denne usikkerhed vil denne strategi benytte en fleksibel tilgang.

Hvis det lykkes for regeringen at gennemføre sine reformprogrammer, især prioritering af udviklingsinitiativerne, reformerne i statsforvaltningen, korruptionsbekæmpelse og liberalisering samt opnå konkrete, tillidsskabende resultater, er der mulighed for at øge og intensivere udviklingssamarbejdet mellem Kenya og Danmark som beskrevet i nedenstående præsentation. Hvis reformprocessen derimod går i stå eller går langsommere, bliver det næppe muligt at øge det nuværende samarbejde.

Men hvis de politiske fremskridt sættes tilbage, og undertrykkelsen igen stiger, situationen bliver ustabil, og der afsløres nye tilfælde af korruption på højt niveau eller lignende, bliver det vanskeligt at bevare bistanden på det nuværende niveau og i den nuværende form. En anden form for bistand med fokus på direkte intervention på lokalt niveau, kapacitetsopbygning og støtte til civilsamfundet vil da blive overvejet.

3.2 Performancemål

De overordnede performancemål for udviklingssamarbejdet mellem Danmark og Kenya er baseret på de målsætninger og indikatorer, som er fastlagt i ERSWEC, og er, hvor det er relevant, baseret på 2015-målene. ERSWEC medfører en række målsætninger og indikatorer. De vigtigste er angivet nedenfor. Hvor det er relevant, suppleres de med performancemål fra sektorstrategier. Da ERSWEC dækker perioden 2003-2007, er der endnu ikke formuleret nogen mål for 2010. Disse mål integreres i samarbejdet mellem Danmark og Kenya, så snart den kenyanske regering har identificeret dem. Status på den kenyanske regerings generelle målsætninger og landestrategiens performancemål rapporteres en gang om året i forbindelse med ambassadens landeevalueringsprogram, Assessment of Country Programme.

Område	Kenyas regerings målsætning	Indikator	Udgangsværdi	Mål	2015 Mål
Fattigdom	Reducere den absolutte fattigdom	Andel af befolkningen, der lever under fattigdomsgrænsen	56 % (2003)	46 % (2007)	17,5 % (2015)
Vækst	Hurtigere økonomisk vækst	Reel årlig vækstrate i BNP	1,1 % (2002)	3,8 % (2008)	i.r.
Sundhed	Spædbarnsdødelighed pr. 1.000 levendefødte	Spædbarnsdødelighed	114	100 (2008)	29 (2015)
	Barselsdødelighed pr. 100.000 fødsler	Barselsdødelighed	590	450 (2008)	126 (2015)
Landbrug ⁴	Revitalisering af væksten i landbrugssektoren	Reel vækst i landbrugssektorens BNP	1,5 % (2003)	3,1 % årligt (2004-2007)	i.r.
Vand	Vanddækning i landområderne	Procent af landhusholdninger	50 %	60 % (2007)	77 % (2015)

⁴ Strategy for Revitalisation of Agriculture, marts 2004

		med sikker og pålidelig vandforsyning			
Erhverv	Ekspansion i handel og industri	Vækst i eksportvolumen	-	5,7 %	i.r.
Regeringsførelse	Sikkerhed, lov og orden, offentlige reformer, afskaffelse af korruption, reform af retsvæsen	Procentuel ændring i samlet bestikkelsesindeks for Kenya ⁵	-	-	i.r..
		Procentuel ændring i borgernes tilfredshed med væsentlige regeringsinstitutioner (GJLOS) ⁶	-	-	i.r..
		Procentuel ændring i menneskerettighedsindeks ⁷	-	-	i.r..

3.3 Tilpasning og harmonisering af udviklingssamarbejdet

Den kenyanske regerings indsats for at koordinere, harmonisere og tilpasse udviklingssamarbejdet er koncentreret i Kenyas koordineringsgruppe, Kenya Coordination Group (KCG), under forsæde af finansministeriet. På donorsiden er de større udviklingspartnere i Kenya organiseret i donorkoordinationsgruppen, Donor Coordination Group (DCG). DCG har en række undergrupper under sig, herunder en særlig gruppe for harmonisering, tilpasning og koordinering, Harmonisation, Alignment and Coordination (HAC), som er oprettet for at strømline procedurerne. Der er et sektorgruppesystem på regeringssiden, men ikke alle grupper fungerer.

Overordnet er koordinering, harmonisering og tilpasning ikke kommet så langt i Kenya som i visse andre danske programsamarbejdslande. Det skyldes hovedsageligt arv fra den tidligere regering, hvor samarbejdet mellem den kenyanske regering og donorerne blev køligere. Det har bevirket, at den kenyanske side er uvant med udviklingskoordinering på alle niveauer.

⁵ Bestikkelsesindekset for Kenya, Kenya Bribery Index, er udviklet af Transparency International. Udgangsværdien og målet for den danske landstrategi for Kenya er de samme som dem, der er valgt for GJLOS-programmet, men de er ikke fastsat endnu.

⁶ Borgertilfredshedsvurderingen (Citizen Satisfaction Rating) er under udvikling af den kenyanske menneskerettighedskommission, Kenya Human Rights Commission, som også overvåger og rapporterer om indikatoren. Udgangsværdien og målet for den danske landstrategi for Kenya er de samme som dem, der er valgt for GJLOS-programmet, men de er ikke fastsat endnu.

⁷ Menneskerettighedsindekset, Human Rights Index, er under udvikling af den kenyanske menneskerettighedskommission, Kenya National Human Rights Commission, som også overvåger og rapporterer om indikatoren. Udgangsværdien og målet for den danske landstrategi for Kenya er de samme som dem, der er valgt for GJLOS-programmet, men de er ikke fastsat endnu.

Det er dog ved at blive bedre. Både den kenyanske regering og udviklingspartnerne overholder Paris-deklarationen, og parterne arbejder på at forbedre effektiviteten i bistanden. Udviklingspartnerne har erklæret, at de vil koordinere, harmonisere og tilpasse samarbejdet med ERSWEC som den centrale ramme. Den særlige donorharmoniseringsgruppe, HAC, koordinerer sin indsats med regeringen, og især finansministeriet, som på sin side arbejder på at forbedre koordineringen linjeministerierne imellem.

HAC-donorerne har som sit seneste initiativ påbegyndt udviklingen af en fælles landstrategi for Kenya (KJAS) således som det er tilfældet i bl.a. Tanzania, Uganda og Zambia. Arbejdet er i opstartsfasen men det forventes, at en endelig KJAS ville kunne præsenteres ved CG-mødet i april 2007. Danmark agter at deltage i fuldt ud i KJAS. KJAS processen kan betyde justeringer i nærværende strategi – mest sandsynligt i form af tættere samarbejde med andre donorer og reduktion af Danmarks engagement i en eller to sektorer.

Danmark er et aktivt medlem af HAC, og den danske indsats inden for koordinering, harmonisering og tilpasning vil derfor understøtte de målsætninger, HAC har identificeret: ”At øge effektiviteten af hjælpen og reducere transaktionsomkostningerne for regeringen ved at undgå dobbeltarbejde, ved at forenkle og standardisere procedurer og ved at understøtte udviklingspartnernes indsats for at tilpasse deres støtte efter indbyrdes aftalte udviklingsprocedurer i det omfang, det er muligt”. Danmark vil specifikt forfølge følgende mål:

Mål	Indikatorer
Donorkoordinering: Danmark støtter alle tiltag med henblik på at styrke koordineringen af udviklingssamarbejdet i Kenya	Fuld deltagelse i alle aktiviteter med henblik på at fremme koordineringen, herunder CG, DCG, HAC og regeringsdrevne processer på centralt niveau såvel som i sektorerne.
Harmonisering: Danmark vil fremme donorharmonisering inden for alle relevante fokusområder	Fuld deltagelse i alle harmoniseringsaktiviteter, herunder fælles sektorreviews og mulig fremtidig fælles landeanalyse/-strategi. Ved strategiperiodens udløb er der indført fælles forvaltning af midler i mindst to af de dansk-støttede programmer.
Tilpasning: Danmark vil sørge for, at den bilaterale udviklingsbistand stemmer nøje overens med den kenyanske regerings planer.	Alle sektorprogrammer og større projekter designes til at understøtte gennemførelsen af ERSWEC. Mindst tre af hovedpartnerinstitutionerne har ifølge Kenyas rigsrevisorer vist væsentlige forbedringer i økonomistyring.

Alle fremskridt på indikatorerne rapporteres årligt i ambassadens landeevalueringsprogram, Assessment of Country Programme.

3.4 Overordnede strategiske prioriteter

Behovet for at udvikle den private sektor på den ene side og for at levere bæredygtige tjenesteydelser i de sociale sektorer på den anden side, som det er beskrevet i den kenyanske ERSWEC, samt de erfaringer, der er opsamlet i Danmarks hidtidige udviklingssamarbejde, har medført, at landestrategien fokuserer på fire sektorer: sundhed, vand og sanitet, landbrug og erhverv. Menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse, miljø, Privat Sektor Programmet, terrorbekæmpelse og støtte til Nærområdeindsatsen er andre samarbejdsområder.

For at kunne bevare et overordnet fokus og reducere den administrative byrde vil der, hvor det er relevant, blive stræbt efter maksimal koordinering og synergi mellem programmerne. Det vil bl.a. ske mellem landbrugs- og Privat Sektor Programmet og landbrugs-, vand- og miljøprogrammet. De indsætter, som gennemføres gennem programmerne for menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse, vil bidrage til at fremme reformer, som er relevante for alle sektorer.

Landebudgetrammen har følgende sektorfordeling⁸:

Sektor	2006 ⁹	2010
Produktive sektorer		
Landbrug	17 %	17 %
Erhverv	18 %	17 %
Sociale sektorer		
Sundhed	31 %	30 %
Vand og sanitet	19 %	17 %
Øvrige		
God regeringsførelse	12 %	12 %
Lokal bevillingsmyndighed	3 %	7 %
I alt	100 %	100 %

Derudover bliver følgende aktiviteter støttet udenfor landerammen (i mio. DKK)

	2006	2010
Miljøsektorprogrammet	12,5	20
Nærområdeindsatsen	48,5 ¹⁰	50

⁸ Miljøsektorprogrammet (The Environment Sector Programme Support (ESPS)), flygtningeområdeprogrammet (Refugee Affected Areas Programme (Nærområdeindsatsen)), Privat Sektor Programmet (Private Sector Development Programme (PS)) og terrorbekæmpelsesaktiviteterne ligger alle uden for landerammen.

⁹ Baseret på den danske finanslov 2006.

Privat Sektor Programmet (PSDP)	10	16
Anti-terror aktiviteter	5	5

Tværgående emner – ligestilling mellem kønnene, miljø, menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse – afspejles i de bilaterale aktiviteter, både via programstøtte og mainstreaming af sektorprogramstøtte. Disse emner tages i betragtning, når indsatserne designes, for at sikre, at man opnår den største virkning. Ligelig deltagelse i gennemførelsen og monitoreringen af ERSWEC og lige adgang til resultaterne er en prioritet i det danske udviklings-samarbejde. Dette er især vigtigt i landområderne, hvor fattigdommen er særligt udbredt blandt husstande med kvindeligt overhoved og subsistenslandbrugere. For at opnå den største virkning og lette en stærk mainstreaming, designes det nye program for god regeringsførelse med henblik på at sikre en tæt koordinering af elementerne af god regeringsførelse i andre dansk-støttede sektorprogrammer. En vigtig faktor i de nye programmer er inddragelse af lokalsamfundene i administrationen af offentlige ydelser som vandforsyning og sundheds-faciliteter. Til trods for fornyet fokus på forbedring af menneskerettighederne sker der stadig stor diskrimination af kvinder i Kenya. Generelt betyder den komplekse lovgivning og traditionerne, at kvinderne i det kenyanske samfund er mere udsatte end mændene, og at kvindernes deltagelse i beslutningsprocessen er begrænset. For at bidrage til at nedbryde disse skævheder og sikre den størst mulige virkning tages ligestilling mellem kønnene i betragtning, når indsatserne designes, både inden for de udvalgte sektorer og inden for de tematiske indsatsområder samt i hele landeprogrammet.

Miljøforringelser truer levegrundlaget for millioner af kenyanere, især i ASAL. Derfor er de eksisterende indsatser, og især landbrugsprojekterne, designet til at tage miljøhensyn i betragtning. Ud over den specifikke miljøstøtte vil mainstreamingen af miljøaspekterne fortsætte i alle relevante sektorer, især i landbrugs- og vandsektoren. Der udføres vurderinger af miljøpåvirkningen i forbindelse med planlægning af nye aktiviteter, når det er relevant.

3.5 Forudsætninger og parternes forpligtelser

Samarbejdet mellem Danmark og Kenya er baseret på den forudsætning, at begge parter opfylder de forpligtelser, som er anført nedenfor. Parternes forpligtelser kan kort rides op på følgende måde:

Danmark støtter fuldt og helt ERSWEC som rammen for Kenyas sociale og økonomiske udvikling. Danmark vil bistå Kenya i landets bestræbelser på at bekæmpe fattigdommen gennem støtte til udvalgte sektorer som beskrevet i landestrategien. Danmark vil iværksætte førstegenerationssektorprogramstøtte inden for strategiperioden med henblik på at integrere sin bistand fuldt og helt i gennemførelsen af ERSWEC. Danmark skal regelmæssigt rapportere om pengestrømmen til finansministeriet for at bidrage til gennemsigtighed i pengeanvendelsen.

¹⁰ Indeholder bilateral bistand, multilateral bistand og dansk NGO bistand.

For at reducere transaktionsomkostningerne til støtten og forbedre kvaliteten, overholdelse af tidsplaner og omkostningseffektiviteten i det danske bilaterale samarbejde vil både Danmark og Kenya koordinere, harmonisere og tilpasse ekstern støtte.

Kenya forventes fortsat at være forpligtet af prioriteterne i ERSWEC. Fattigdommen i Kenya kan ikke afhjælpes uden vidtrækkende økonomiske, sociale og politiske reformer som beskrevet i denne strategi. Gennemførelsen af ERSWEC monitoreres via årlige statusrapporter. Den første blev udsendt i marts 2005, og den dækkede regnskabsåret 2003/2004.

Indkomstfordelingen er meget skæv, idet der er nogle få meget rige og et stort flertal af fattige i Kenya. Det er helt nødvendigt med en indsats for at mindske denne kløft for at udvikle et sammenhængende, fredeligt og lige samfund. Økonomisk vækst er af største vigtighed for den kenyanske regerings bestræbelser på at bekæmpe fattigdommen og skabe bedre levevilkår for de fattige. Det forventes derfor, at den kenyanske regering fortsat vil iværksætte de nødvendige reformer af økonomien og den private sektor som beskrevet i ERSWEC for at sikre væksten.

Den kenyanske regerings engagement i og indsats for at forbedre regeringførelsen og især gennemførelsen af stærke tiltag til at bekæmpe korrupsionen er helt afgørende for en fortsat styrkelse af modaliteterne for det dansk-kenyanske udviklingssamarbejde. Det forventes derfor, at den kenyanske regering gennemfører sin egen handlingsplan med henblik på at bekæmpe korrupsionen i den form, den fik efter CG-mødet i 2005 og eventuelle nye versioner af planen, som måtte fremkomme efterfølgende.

Videreførelse af den positive tendens for konstruktiv dialog med civilsamfundet er stadig uhyre vigtigt i den løbende proces med at forbedre regeringførelsen. Den kenyanske regering forventes at respektere pluralisme i civilsamfundet, herunder medierne, og fortsætte med at øge gennemsigtigheden og dialogen med alle fraktioner i det kenyanske samfund. Samtidig forventes det, at regeringen afholder sig fra at indføre begrænsninger i ytrings- eller organisationsfriheden.

Til trods for den faldende forekomst af hiv/aids i de officielle kenyanske statistikker er pandemien fortsat den alvorligste sociale trussel mod landets økonomiske udvikling. Hvis spredningen af hiv/aids ikke bremses, undergraves udviklingsindsatsen. Den kenyanske regering forventes at gennemføre stærke politikker til bekæmpelse af hiv/aids.

4. Fokussektorer og tematiske områder

Programelementerne i Danmarks udviklingssamarbejde med Kenya i strategiperioden 2006-2010 er beskrevet nedenfor. Kapitlet præsenterer den planlagte støtte til udvalgte sektorer og de tematiske områder, som finansieres inden for landerammen. Det er vigtigt at bemærke, at de fleste målsætninger og indikatorer kommer fra ERSWEC og/eller nationale sektorplaner. Mange svarer direkte til 2015-målene. Derfor er målene ikke direkte relateret til den støtte, Danmark giver, men repræsenterer sektormål. Skal disse mål nås, skal der ske en koordineret indsats fra den kenyanske regering, donorerne og de øvrige aktører. På programniveau vil der, hvor det er nødvendigt, blive udviklet kvantificerbare indikatorer, som kan måle fremgangen.

4.1 Landbrug

Målsætning (SRA)	Indikatorer (SRA)
Udviklingsmål: Økonomisk genrejsning ved at omdanne Kenyas landbrug til en rentabel, kommercielt orienteret og produktiv aktivitet, som giver beskæftigelse til kenyanerne.	Befolkning under fattigdomsgrænsen reduceret med 50 % i 2015.
Umiddelbar målsætning: At puste nyt liv i væksten i landbrugssektoren via en gunstig politik og en gunstig institutionel ramme for at øge landbrugets produktivitet og fremme investeringer i landbrugs-virksomheder og landbrugsindustri.	Reel vækst i landbrugssektorens BNP med 3,1 procent pr. år 2003-2007.

Landbruget er rygraden i Kenyas økonomi. Det står for 26 pct. af BNP og 60 pct. af eksportindtjeningen. Omkring 80 pct. af Kenyas befolkning lever i landområderne, og af de fattige husholdninger udgør subsistenslandbrugere og kvægnomader over 50 pct. Omkring 70 pct. af småbønderne er kvinder. En bredt baseret vækst i landbrugssektoren er vigtig for, at den kenyanske regering kan få succes med at reducere fattigdommen og forbedre befolkningens levevilkår.

Den strategiske ramme for den danske støtte til landbrugssektoren er Kenyas strategi for revitalisering af landbruget, Strategy for Revitalisation of Agriculture, fra marts 2004, som bidrager til at nå 2015 Mål nr. 1 om at halvere den andel af befolkningen, som lever under fattigdomsgrænsen i 2015. Det overordnede mål med strategien er at opnå en varig reduktion i arbejdsløsheden og fattigdommen i Kenya, og den største udfordring er overgangen fra subsistenslandbrug til kommerciel produktion i landbruget. Strategien identificerer fem kritiske områder, som kræver en offentlig indsats for at modernisere landbrugssektoren: Reform af den lovgivningsmæssige og administrative ramme, fremme af forskning og teknologiudvikling, reform af rådgivningssystemet for at skabe effektive relationer mellem forskning, rådgivning og landmænd, etablering og udvikling af et markedsbaseret låne- og inputsystem for landbruget og fremme af indenlandsk forarbejdning. Danmark har støttet pilotfasen af gennemførelsen af reformerne i landbrugssektoren.

I investeringsplanen for ERSWEC 2003-2007 (marts 2004) anslås det, at 11 pct. af den samlede omkostning for ERSWEC går til landbruget og udvikling af landområderne. I investeringsplanen udtrykker den kenyanske regering, at man ønsker en væsentlig rationalisering af de regeringsinstitutioner, der har med landbruget at gøre, og at allokere en større del af ressourcerne til prioritetsprogrammer.

Danmark har støttet landbrugsudviklingen i delvist ufrugtbare områder i mange år. De projekter, som blev iværksat i 1999, afsluttes i 2005. Støtten har omfattet: støtte til småbønder

og lokale landbrugsstøtteaktiviteter, støtte til udvikling af mikroforetagender og små virksomheder og støtte til mikrofinansieringsinitiativer.

Der blev lanceret et ”førstegenerationssektorprogram” med dansk støtte i juli 2005. Landbrugssektorprogrammet, Agriculture Sector Support Programme (ASPS), vil tage sig af fattigdomsbekæmpelse via støtte til økonomisk vækst og arbejdspladsskabelse i smålandbrugssektoren og blandt mindre iværksættere.

ERSWEC og SRA kræver en omdefinering af statens rolle som facilitator af vækst i den private sektor og investering i landbruget. Programmet vil bistå den kenyanske regering med at fastlægge klare roller for den offentlige sektor via støtte til udvikling af politikker og administrative rammer for landbruget, herunder opbygning af kapacitet. Danmarks støtte vil på dette område udgøre en del af en fælles finansiering (basket funding) fra ligesindede donorer.

Den danske bistand støtter udvikling af landbrugserhvervet, herunder landbrugsfinansiering. Der er flertal af småbønder og små iværksættere i den kenyanske erhvervssektor, og ændringen fra subsistenslandbrug er afgørende for den økonomiske udvikling i landbruget. ERSWEC sigter på at skabe omkring 500.000 arbejdspladser hvert år. Selvom dette mål næppe er realistisk, skal de fleste nye arbejdspladser komme fra småbønderne og de små virksomheder. Støtten til udviklingen af landbrugserhvervet som en privatsektorindsats gennemføres af aktører fra den private sektor.

Endelig vil ASPS støtte distrikterne i at etablere en infrastruktur på landet og landbrugsrådgivning for at reducere transaktionsomkostningerne til landbrugserhvervet. Den decentraliserede støtte gennemføres af decentrale myndigheder og vil også bidrage til at opbygge kapacitet til magtoverdragelsesprocessen, som forventes inkorporeret i Kenyas nye forfatning. Den kenyanske regering lægger vægt på, hvor vigtigt det er at skabe økonomisk udvikling i ASAL-områder, hvor 65 pct. af befolkningen er fattig. ASPS' distriktsbaserede indsatser vil i starten rette sig mod syv delvist ufrugtbare distrikter.

De overordnede resultater, som beskrives i SRA og ERSWEC, anvendes til monitorering. ASPS støtter udvikling af det monitorings- og evalueringssystem til virkningsmonitorering, som er udviklet til ERSWEC og SRA. ASPS vil desuden kommunikere med forskningsinstitutioner for at dokumentere omfanget af indsatsen i de delvist ufrugtbare områder, som skaber en levedygtig økonomisk udvikling og reducerer fattigdommen og sårbarheden. Outputindikatorerne er opdelt på køn. Der er udviklet specifikke målsætninger og indikatorer.

Den kenyanske regering anerkender, at ulighed mellem kønnene er en fundamental udfordring for økonomisk vækst og produktivitet i landbrugssektoren. Støtte til ligestilling mellem kønnene er en integreret del af ASPS, og der vil blive lagt vægt på at løse de særlige problemer, kvinderne i landbruget står over for. Inden for traditionelle mandsdominerede områder som markedsorienteret landbrug, agri-business og udnyttelse af rådgivning er det målet, at 50 pct. af ASPS-modtagerne skal være kvinder. Ligestillingsorienterede baselinestudier og -indikatorer er det grundlag, fremskridtene skal måles ud fra. Uddannelsesaktiviteterne vil være ligestillingsorienterede, og det prioriteres, at kvinderne involveres i beslutningsprocessen, ligesom de skal deltage i erhvervsrelaterede aktiviteter, herunder adgang til kreditter.

De delvist ufrugtbare områder i Kenya er miljømæssigt sårbare, og en del af støtten er støtte til produktivitetsfremmende landbrugsindsatser, der fremmer effektiv og bæredygtig udnyt-

telse af naturressourcerne og beskyttelse af miljøet. Miljøstøtteprogrammet vil i de udvalgte distrikter støtte distrikternes kapacitet til at indarbejde miljøaspekter i deres planlægning og derved skabe synergi med ASPS.

Programmet støtter forebyggelse af hiv/aids og en mindsning af epidemiens konsekvenser gennem pilotindsatser, hvor mere udsatte segmenter i befolkningen involveres i den økonomiske udvikling. Endelig støtter programmet god regeringsførelse og demokrati ved at bistå den kenyanske regering med at udvikle gennemsigtige og demokratisk decentraliserede planlægnings- og regnskabsprocesser på lokalt niveau.

4.2 Udvikling i den private sektor

Målsætning (ERSWEC)	Indikator (ERSWEC)
Ekspansion i handel og industri.	Vækst i eksportvolumen steget til 5,7 pct. pr. år.

ERSWEC anerkender fuldt ud vigtigheden af at udvikle den private sektor for at kunne bekæmpe fattigdommen, og den siger, at de produktive sektorer i økonomien udgør kernen i regeringens økonomiske genrejsningsstrategi. De produktive sektorer i ERSWEC-sammenhæng er landbrug, turisme, handel og industri. Regeringen anslår, at disse sektorer udgør ca. 50 pct. af BNP og giver 628.000 formelle sektorarbejdspladser og 3,7 mio. uformelle arbejdspladser i små og mellemstore virksomheder.

En opblomstring af aktiviteter og investeringer i den private sektor, især udvikling af mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder, har en fremtrædende plads i den kenyanske regerings strategi for at øge indkomsterne og produktiviteten. Regeringens målsætninger, politikker og strategier for udvikling af den private sektor er formuleret i fire kritiske politik- og strategidokumenter. (i) Den økonomiske genrejsningsstrategi, Economic Recovery Strategy, og (ii) dens investeringsprogram, som omsætter regeringens mandat til en prioriteret handlingsplan for de kommende år og lægger vægt på, hvor vigtig en rolle især mikrovirksomhederne og de små virksomheder spiller i skabelsen af arbejdspladser. Desuden er (iii) Privat Sektor Programmet under udarbejdelse i handels- og industriministeriet, Ministry of Trade and Industry (MoTI), og endelig udgør dokumentet om (iv) mikrovirksomheds- og småvirksomhedssektoren, Micro and Small Enterprise Sectional Paper, den politiske ramme og regeringens vision for sektorens udvikling.

Den kenyanske regering ønsker at forbedre miljøet for vækst og investeringer i den private sektor, hovedsageligt ved at fjerne barriererne for investering og sænke virksomhedernes omkostninger. Det betyder yderligere liberalisering af handlen, en styrkelse af det finansielle marked, en forbedring af infrastrukturen, bedre sikkerhed, lettere anvendelse af teknologilicenser, review af mekanismer for lønfastsættelse og bedre adgang til kvalitetsuddannelse.

Som en hjælp til at beskrive erhvervs klimaet i Kenya er følgende fire indikatorer identificeret i Verdensbankens undersøgelse om at drive virksomhed, Doing Business:

Indikator	Målt i	Score i 2005
Starte en virksomhed	Tid (dage)	47
Registrere ejendom	Tid (dage)	39
Håndhæve kontrakter	Antal procedurer	25
Beskytte investorer	Verdensbankens åbenhedsindeks	2

Erhvervssektorprogrammet (Business Sector Programme Support (BSPS)) er under udarbejdelse og skal efter planen iværksættes i slutningen af 2005. BSPS forudses at forbedre det overordnede klima for vækst i den private sektor, og støtte til følgende områder er under overvejelse:

- Støtte til den kenyanske regerings privatsektorstrategi og handleplaner især med hensyn til styrkelse af privatsektorfortalervirksomhed, styrkelse af erhvervsorganisationer, udvidelse af samarbejdet mellem den offentlige og den private sektor, monitorering og evaluering af indsatser i privatsektorudvikling og -vækst.
- Forbedring af SMV'ernes konkurrenceevne ved at fremme vertikale relationer og adgang til nye markeder, teknologier, standardisering og finansielle tjenester.
- Forbedring af arbejdsmarkedets produktivitet via støtte til gennemførelse af arbejdsmarkedsreformer med første fokus på arbejdsmiljø og -sikkerhed, hiv/aids, produktivitet og benchmarkingundersøgelser og fremme af trepartsdialog.

BSPS forudses at forbedre det overordnede klima for vækst i den private sektor og vil koncentrere sig om reformer af reglerne og forbedret kapacitetsopbygning inden for den private sektor. Denne støtte vil udgøre en koordinerende ramme for indsatser i den private sektor, især PSDP og blandede kreditter. Den koordineres også med erhvervselementet i landbrugssektorprogrammet. Såvel i relation til vækst inden for den private sektor som generelt vil en regional tilgang blive anlagt hvor det er muligt. Målet er, at forbedre de kommercielle forbindelser til nabolandene, især Tanzania og Uganda inden for det Østafrikanske Fællesskab.

Hiv/aids er et vigtigt emne for den private sektor i Kenya, og der er generel enighed om, at pandemien har haft en negativ indvirkning på produktiviteten, selvom der foreligger meget få undersøgelser af emnet. I øjeblikket har meget få virksomheder i den private sektor en klar hiv/aids-politik. BSPW vil tage sig af hiv/aids-problemet ved at afveje virksomhedernes sociale ansvar med produktivitetsaspektet. Fremme af lige adgang til erhvervssektoren for mænd og kvinder indarbejdes i BSPS, og der vil være særligt fokus på forbedringen af kvindernes færdigheder og aktive deltagelse i erhvervssektoren.

Kenya har siden 2002 deltaget i Privat Sektor Programmet, Private Sector Development Programme (PSDP). Den overordnede målsætning med programmet er at bidrage til økonomisk udvikling i Kenya ved at lette langsigtede relationer mellem virksomheder i Kenya og i Danmark. I de første år af PSDP i Kenya har de fleste aktiviteter været i gennemførlighedsfasen. Der har været en god diversitet i de involverede sektorer, som var landbrugsindustrien, industriel produktion og servicesektorerne. En række aktiviteter er nu ved at blive gennemført, mens andre er på vej.

Den kenyanske regering har lagt stor vægt på det private erhvervslivs rolle i den økonomiske genrejsning, og man mener, at der er store muligheder i PSDP. På den baggrund vil Danmark fortsat støtte PSDP i Kenya i strategiperioden 2006-2010 inden for den ramme, som er skabt af Erhvervssektorprogrammet. PSDP koordineres også tæt med privatsektordelen af ASPS. Desuden vil programmet etablere et tæt samarbejde med IFU med henblik på at identificere og støtte joint ventures, der har potentiale til at udvikle sig til IFU-projekter.

Kenya er berettiget til danske blandede kreditprojekter i både den offentlige og den private sektor. En række potentielle initiativer til denne finansieringsform er under overvejelse. Muligheder, der supplerer eksisterende og tidligere danske udviklingsprogrammer med infrastruktur og små industrivirksomheder, anses for at have en betydelig positiv indvirkning på det aktuelle økonomiske klima i Kenya.

4.3 Sundhed

Målsætning (ERSWEC)	Indikatorer (ERSWEC)
Udvidelse af basale sundhedsydelser.	Reduktion i dødeligheden for børn under 5 år fra 114 pr. 1.000 levendefødte til 100 pr. 1.000 levendefødte i 2008 (2015 Mål nr. 4).
	Reduktion i barseldødeligheden fra 590 pr. 100.000 kvinder til 450 pr. 100.000 kvinder i 2008 (2015 Mål nr. 5).

Den strategiske ramme for den danske støtte til sundhedssektoren i Kenya er Kenyas strategiplan for sundhedssektoren, National Health Sector Strategic Plan 1999-2004 (NHSSP). En ny NHSSP er under udarbejdelse for femårsperioden 2006-2010. NHSSP fokuserer på at reducere sygdomsbelastningen, omfordele flere ressourcer til forebyggende og fremmende ydelser, styrke sundhedsforvaltningssystemerne og personalet, omstrukturere sundhedsministeriet til støtte for reformer i sundhedssektoren og på det stigende flow af ressourcer. Udviklingspartnerne, herunder Danmark, ser NHSSP som en tilfredsstillende ramme for sundhedssektoren, selvom det er gået meget langsomt med at gennemføre den. Det er vigtigt, at den revision af sektorstrategien og de sundhedsreformer, den kenyanske regering har lovet, gennemføres så hurtigt som muligt, således at Kenya kan bryde den negative spiral med dårligere sociale indikatorer. En revideret sektorstrategi er også nødvendig for en sektorbaseret tilgang.

For at gennemføre NHSSP har den kenyanske regering lovet at øge regeringens samlede udgifter i sundhedssektoren fra 5,6 pct. af de samlede offentlige udgifter i 2002 til 12 pct. i 2007, hvoraf to tredjedele går til lønninger. Verdenssundhedsorganisationen (WHO) anbefaler, at landene bruger 34 dollars pr. patient pr. år. Kenya bruger i øjeblikket kun ca. 12 dollars pr. patient pr. år. Selvom dette ligner situationen i andre afrikanske lande, vil sundhedssektoren selv med den planlagte fordobling af ressourcer fra regeringen fortsat være underfinansieret i strategiperioden.

Danmark har støttet sundhedssektoren i Kenya i mere end 30 år. I midten af 1990'erne blev der iværksat en ændring hen mod SPS. Men den politiske situation og dårlig regeringsførelse gjorde det nødvendigt at kanalisere bistanden direkte ud til provinsniveau med tæt økonomisk overvågning.

I overensstemmelse med målsætningerne for sundhedssektoren i ERSWEC og IP vil Danmark støtte indsatsen for at forbedre sundhedstilstanden i Kenya, især for de fattige og udsatte. Støtten har til formål at udvide de primære sundhedsydelser og gøre dem mere effektive, tilgængelige og økonomisk overkommelige.

I strategiperioden vil de dansk-støttede sundhedsaktiviteter blive gennemført i to faser. I den første fase i 2005-2006 vil det eksisterende Distriktsbaserede Sundhedsprojekt i kystprovinserne og den nordøstlige provins og det nye ”førstegenerations sektorprogram”: Kenya Health Sector Programme Support, Phase I (HSPS-I), køre parallelt med HSPS-I. HSPS-I omfatter støtte til fire elementer: reformer i sundhedssektoren, støtte til medicinalektoren, et sundhedsinformationssystem og børn og unge. I 2007 vil de to aktiviteter være smeltet sammen til et fuldt sektorprogram, Kenya Health Sector Programme Support, Phase II (HSPS-II).

De danske sundhedsaktiviteter vil støtte forbedringen af det primære sundhedssystem. Støttens succes afhænger af den kenyanske regerings evne til at levere primære sundhedsydelser til de fattige og dårligt stillede befolkningsgrupper og af sundhedssektorens resultater med hensyn til ansvarlighed og gennemsigtighed i anvendelsen af midlerne. Koordineringen og harmoniseringen af støtten fra udviklingspartnerne i sundhedssektoren gør gode fremskridt, og en styrkelse af denne tendens får høj prioritet. De to virkningsindikatorer for sundhedssektoren i ERSWEC (se ovenstående tabel) svarer til 2015 Mål nr. 4 og 5. Output- og outcomeindikatorer for monitorering af dansk-støttede sundhedsaktiviteter udvælges.

Sektorstøtteprogrammets komponent vedrørende sundhedsforvaltningsinformationssystemer vil fremme indsamling og analyse af data opdelt efter køn og alder og give et bedre grundlag for at tage ligestillingsorienterede hensyn ved planlægning og gennemførelse af sundhedssektorstøtten. Korrekt håndtering og bortskaffelse af gamle lægemidler vil opfylde miljøhensynene. Gennemsigtighed og decentralisering af aktiviteter i sundhedssektoren vil blive styrket i lokalsamfundet.

Igennem det lange samarbejde mellem Danmark og Kenya i sundhedssektoren er der opbygget en omfattende kapacitet og erfaring inden for primære sundhedsydelser. Danmark har i årenes løb bidraget til mainstreaming af hiv/aids i den primære sundhedssektor i Kenya. Et gennemgående tema i alle sundhedsaktiviteterne er fortsat ønsket om at forhindre spredningen af hiv/aids og konsekvenserne af pandemien. Indsatsen fokuserer på at forhindre en yderligere spredning af sygdommen, især blandt de unge. Initiativer, der supplerer denne indsats, indgår i andre sektorprogrammer. Ligeledes er den reproduktive sundhed et stort indsatsområde i sektorprogrammets element for børns og unges sundhed.

4.4 Vand og sanitet

Målsætning (Kenyas regering)	Indikatorer (Kenyas regering)
Give 100 % af befolkningen adgang til rent og sikkert drikkevand i 2010.	600 brønde/kilder /vandforsynings-systemer bygget eller retableret og 500 boringer boret og overdraget til lokalsamfundene fra 2003-2006.
Øge dækning og adgang til vand og sanitet, især for de fattige, med 8 % pr. år, indtil fuld dækning er opnået.	Hvis 100 % dækning, får 46 % af de fattige adgang til forbedrede ydelser i perioden 2003-2010.

ERSWEC lægger stor vægt på vandsektoren, især i ASAL'erne. 2015 Målene for vand- og sanitetssektoren er at halvere andelen af mennesker uden adgang til sikkert drikkevand og sanitet i 2015. Den kenyanske regerings målsætning er at give 100 pct. af befolkningen adgang til rent og sikkert drikkevand i 2010. Regeringen vil øge dækningen og adgangen til vand og sanitære ydelser, især for de fattige, med 8 pct. pr. år, indtil der er opnået fuld dækning.

Regeringens indsatser i vand- og sanitetssektoren har ført til betydelige investeringer og forbedringer i vandforsyningen (65 pct. i byerne og 40 pct. på landet). Der er iværksat et reformprogram, som skal sørge for pålidelig, bæredygtig og økonomisk overkommelig adgang til vand og sanitet for alle kategorier af forbrugere. Med hensyn til sanitet har omkring 40 pct. af landbefolkningen adgang til sanitet – hovedsageligt latrinkuler. En sanitetspolitik er under udarbejdelse. Vandforsyningen og sanitetsdækningen på landet er især lav i ASAL, hvor grundvandsressourcerne er knappe, overfladeressourcerne ikke er vedvarende, og hvor befolkningen er nomader.

Det er en ambitiøs plan at gennemføre vandloven af 2002, herunder oprettelse af nye myndigheder, i en proces, der fremmer en demokratisk kultur, respekt for menneskerettighederne og ligestilling mellem kønnene. Vandloven forudser et helt nyt institutionelt miljø, hvor vandressourcerne adskilles fra vandforsyningen, og den private sektor er den dominerende leverandør af vandforsyning.

Sektorreformprogrammet omfatter udvikling af klare og velunderbyggede strategier og investeringsplaner for vand- og sanitetsforsyning, gennemførelse af en institutionel ramme, som vil føre til en klar adskillelse af funktionerne og sikre effektiv planlægning af ministeriet for forvaltning og udvikling af vandressourcer, Ministry of Water Resources Management and Development, uafhængig regulering af vandreguleringsstyrelsen, Water Services Regulatory Board (WSRB), og effektiv forretningsplanlægning og udvikling af aktiver af vandforsyningsstyrelsen, Water Services Board (WSB), ansvarlighed og effektiv performance af vandforsyningsleverandørerne, Water Service Providers (WSPs), som er overdraget til lokale brugergrupper som vandbrugersammenslutninger, Water User Associations (WUA), og vandressourcebrugersammenslutninger, Water Resources Users Associations (WRUA).

Den danske støtte til vandsektoren gives til gennemførelse af vandloven fra 2002 og opfyldelse af målsætningerne i ERSWEC. Gennem dette samarbejde vil Danmark bidrage til at forbedre levevilkårene for de fattige, dårligt stillede og marginaliserede kvinder og mænd i Kenya ved at give bedre adgang til og kontrol over vand- og sanitetsrelaterede ydelser. Støt-

ten vil bidrage til at forebygge hiv/aids ved at indbygge f.eks. uddannelse og rådgivning i relevante planer og aktiviteter.

Aktiviteterne designes i samarbejde med den svenske styrelse for internationalt udviklings-samarbejde (Sida) som SPS. Andre udviklingspartnere ventes at melde sig indtil 2009. En første fase gennemføres med støtte til sektorinvesteringer i overensstemmelse med den kenyanske regerings nye reformproces. Der gives støtte til opbygning af teknisk og institutionel kapacitet på forskellige niveauer og sammenkobling af dem. I næste fase etableres der en fælles finansieringsfond (basket fund), som skal føre til en SPS. Resultatet af de aktiviteter, der støttes af den kenyanske regering, Danida og Sida i fællesskab, forventes at være en vedvarende og replicerbar forbedring i vand- og sanitetssektoren.

De indikatorer, der er beskrevet for vandsektoren i ERSWEC, anvendes som outcomeindikatorer. Indikatorerne omfatter bygning/reablering af brønde/kilder/vandforsynings-systemer, andelen af fattige med adgang til bedre ydelser, reduktion i den tid, kvinderne bruger på at hente vand, og antallet af kvindelige iværksættere i vandrelaterede økonomiske aktiviteter. Der anvendes yderligere kønsspecifikke kvalitative og kvantitative indikatorer, som er specifikke for forvaltning af vandressourcer, kapacitetsopbygning og konsolidering af sektorreformprogrammet. Specifikke elementmål og -indikatorer samt målsætninger og indikatorer for sanitet på sektor- og komponentniveau er under udvikling, da disse ikke er med i ERSWEC.

4.5 God regeringsførelse, regional stabilitet og terrorbekæmpelse

Målsætning (IP-ERS)	Indikator (IP-ERS)
Sikkerhed, lov og orden, offentlige reformer, afskaffelse af korruption, reform af retsvæsen	<ul style="list-style-type: none"> • Procentuel ændring i samlet bestikkesindeks for Kenya • Procentuel ændring i borgernes tilfredshed med væsentlige regeringsinstitutioner (GJLOS) • Procentuel ændring i menneskerettighedsindeks

Det er af afgørende vigtighed for Kenyas udvikling at fremme god regeringsførelse. Voldsom korruption og nepotisme og en ringe tradition for respekt for menneskerettighederne har plaget landet førhen. Der er sket fremskridt, siden NARC-regeringen kom til magten i 2002, især med hensyn til den lovgivnings- og forvaltningsmæssige ramme. Men der er stadig meget at gøre.

ERSWEC understreger, at ”i et forsøg på at genrejse økonomien og opfylde kenyanernes forventninger om bedre levevilkår er udgangspunktet bedre regeringsførelse...”. ERSWEC fremhæver, at de vigtige indikatorer og mål for forbedret regeringsførelse er retsstaten og kontrol med korruptionen.

For at institutionalisere regeringens indsatser er der oprettet et nyt justits- og forfatningsministerium, Ministry of Justice and Constitutional Affairs (MoJCA), og et nyt departement under præsidenten, som skal stå for regeringsførelse og etik. Andre nye institutioner er Ke-

nyas korrupsionsbekæmpelseskommission, Kenya Anti-Corruption Commission (KACC), og Kenyas nationale kommission for menneskerettigheder. Sidstnævnte skal iværksætte reformer af retsvæsen, politi og fængselsvæsen.

I overensstemmelse med disse overordnede politikker har MoJCA aktivt ført an i en strategisk planlægningsproces, som ser på retsvæsenet sektorvis. I begyndelsen af 2003 lancerede Kenyas regering et sektorreformprogram for regeringsførelse, retsvæsen lov og orden (Governance, Justice, Law and Order Sector Reform (GJLOS)) for perioden 2003-2008. Denne proces anføres af MoJCA, som arbejder tæt sammen med andre regeringsinstitutioner. GJLOS-reformprogrammet har syv vigtige resultatområder: etik, integritet og korrupsionsbekæmpelse, demokrati, menneskerettigheder og retsstat, retsvæsen, lov og orden, sikkerhed, forfatningsudvikling, retshjælp og ledelses- og administrationsudvikling.

GJLOS er det tætteste, Kenya er på en integreret sektortilgang. Indtil videre er 19 udviklingspartnere med i GJLOS, og næsten alle har underskrevet en fælles hensigtserklæring, Joint Statement of Intent. Finansieringen sker gennem en fælles ordning (basket) og via direkte bidrag – Danmark har været med i den fælles finansiering (basket) fra starten. Alle donorer, herunder donorer, som ikke deltager i den fælles finansieringsordning (basket), koordineres via en aktivitetsmatrix, som opdateres regelmæssigt. Fælles rapportering i GJLOS er organiseret omkring halvårslige reviews, som udføres af et uafhængigt ekspertteam.

Der er behov for en yderligere institutionel styrkelse af de demokratiske institutioner i Kenya. Den langvarige forfatningsproces viser tydeligt, at respekten for de demokratiske grundregler ikke nedarves i det politiske system, men skal plejes. Det kan også forudses, at det i forbindelse med de kommende valg i 2007 vil være nødvendigt med ekstern støtte til demokratiseringsprocessen i Kenya i form af støtte til valgkomitéen og til borgeruddannelse.

Civilsamfundet i Kenya spiller fortsat en aktiv rolle med hensyn til fremme af menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse. Aktørerne i det kenyanske civilsamfund er især interesseret i etableringen af en ny forfatningsmæssig ramme og bekymret over de manglende fremskridt i denne proces. Kontrollfunktionen med hensyn til gennemsigtighed og ansvarlighed er stadig afgørende og bidrager til, at regeringen og borgerne fortsat holder øje med de nødvendige reformer. Den funktionsmæssige ramme for civilsamfundet – organisationer og medier – er blevet betydeligt bedre siden 2002, men der er stadig behov for bevidsthed om emnet og en styrkelse af kapaciteten.

Et andet omstridt emne med stor betydning for det kenyanske samfund er jordspørgsmålet. I juni 2003 blev der etableret en kommission, som skulle undersøge ulovligheder og uregelmæssigheder i tildeling af jord (Ndungu-komitéen). Kommissionsrapportens anbefalinger er under gennemførelse, herunder etablering af et Land Titles Tribunal og en rådgivende funktion under jord- og boligministeriet, Ministry of Lands and Housing, som skal arbejde på at få ulovligt erhvervet jord tilbage. Jordspørgsmålet er dog fortsat et kompliceret og meget politiseret emne i Kenya, og Ndungu-komitéens praktiske betydning har endnu ikke vist sig. En række NGO'er er engageret i det, og nogle har modtaget dansk støtte. Landbrugsstøtteprogrammet vil også i begrænset omfang støtte landmænd i at få skøde på deres jord.

Alt det ovenstående udgør rammen for dansk støtte til god regeringsførelse i Kenya. Der er ydet dansk støtte til menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse i Kenya i

mange år, og det har – sammen med støtte fra andre ligesindede donorer – været medvirkende til at få gennemført de nylige demokratiske ændringer i landet. Det nuværende program for menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse, Human Rights, Democratisation and Good Governance Programme (HRDGG), slutter i 2005, og et nyt program for god regeringsførelse i Kenya, Kenya Good Governance Programme (KGGP), er under formulering for perioden 2005-2010. Det forventes, at KGGP vil støtte regeringens reformprogram, herunder det vigtige GJLOS-program og korruptionsbekæmpelsesaktiviteterne. KGGP omfatter også støtte til civilsamfundet for at styrke dets rolle og forbedre dialogen og interaktionen med regeringen med henblik på en forbedring af demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse. Endelig ventes KGGP at omfatte støtte til en yderligere styrkelse af demokratiet i Kenya via støtte til fremtidige demokratiske valg. Ligestillingsproblemerne mainstreames gennem programmet, og der sættes desuden fokus på dem, f.eks. ved støtte til kvindeorganisationer og ligestillingsorienteret vælgertræning.

Det er vigtigt at stabilisere regionen, således at udviklingen i Kenya og dets nabolande kan fortsætte uhindret. Selv en kort periode med usikkerhed og voldelig konflikt kan ødelægge mange års udviklingsarbejde. Danmark spiller en aktiv rolle med hensyn til at støtte regionale indsatser. Gennem bl.a. det afrikanske fredsprogram, Africa Programme for Peace, støtter Danmark regionale og subregionale organisationers indsatser inden for konfliktløsning, fredsopbygning, genopbygning og udvikling.

Danmark støtter også stabiliseringen af Kenya og regionen og fremmer øget sikkerhed for befolkningen gennem terrorbekæmpelse. De bilaterale aktiviteter har fokuseret på at identificere Danmarks komparative fordele og har koncentreret sig om ”blødere” interventioner med henblik på at gøre lokalsamfundene mere modstandsdygtige over for ekstremisme og politisk radikaliserings i stedet for ”hårde” interventioner i form af støtte til sikkerhedssektoren. I Kenya er de bilaterale aktiviteter blevet kaldt ”Programmet for fred, sikkerhed og udvikling” (Peace, Security and Development Programme). En pilotfase, som er startet i 2005, består af støtte til fire lokale civilsamfundsorganisationer i den muslimsk dominerede kystprovins. Pilotfasen fokuserer på sårbare lokalsamfund med henblik på at fremme dialog, tolerance og inddragelse af marginaliserede grupper i Kenyas demokrati. Der ydes støtte til udadvendte aktiviteter som informationskampagner, uddannelsesprogrammer, lokale fora, dialogmøder mellem forskellige trosretninger, uddannelse af freds- og sikkerhedsfacilitatorer, informationsdeling og tillidsskabelse mellem lederne af de forskellige trossamfund. Formålet med programmet for fred, sikkerhed og udvikling er at bidrage til fremme af et demokratisk kenyansk samfund, som er åbent over for alle etniske og religiøse grupper som et attraktivt alternativ til politisk vold. Programmet tager sigte på de dybe rødder til terrorisme ved at tage sig af økonomisk og politisk udelukkelse og knytter derved an til de generelle prioriteter i den danske udviklingsbistand, herunder fattigdomsbekæmpelse og fremme af demokrati. Programmet er med til at mindske grobunden for nye generationer af potentielle terrorister og svække det miljø, som tillader, at internationale terrorister kan skjule sig i og operere fra lokalsamfundene. Erfaringerne fra pilotfasen inkorporeres i et mere omfattende program, som starter i 2006.

Endvidere ydes der støtte til gennemførelse af bestemmelserne i Sikkerhedsrådets resolution 1373 og anden relevant lovgivning i Kenya som del af det multilaterale udviklingsbudget, der administreres på hovedkvarterniveau af Udenrigsministeriet og kanaliseres ud gennem internationale organisationer. Et projekt, der støtter UNDP, ventes at starte i slutningen af 2005. Alt efter erfaringerne fra dette projekt kan flere aktiviteter komme i betragtning.

Terrorbekæmpelsesindsatsen i Kenya er tæt knyttet til KGGP og især civilsamfundsdelen i dette program. Koordinering med andre donorer har høj prioritet, selvom de fleste andre donorer i sektoren fokuserer på støtte til hårde sikkerhedsaktiviteter.

4.6 Miljøbistand

Målsætning	Indikatorer
Sikre miljømæssig bæredygtighed.	Miljøtilstandsrapporter godkendt af parlament.
Gennemføre miljøadministrations- og koordineringsloven, Environmental Management and Coordination Act (EMCA), fra 1999.	Den nationale miljøadministrationsmyndigheds tilsynsenhed arbejder effektivt sammen med vigtig forretningssektor, dvs. virksomhederne skal overholde miljøpåvirkningsvurderinger og miljøvurderinger.
Gennemføre den nationale miljøhandlingsplan, National Environmental Action Plan (NEAP).	Miljøembedsmand på distriktsniveau og District Environmental Committees (distriktsmiljøkomitéer) på plads og arbejder.

ERSWEC anerkender, at der er behov for at opnå en udvikling uden miljøforringelser. Den kenyanske regering ønsker miljøforvaltning og en bæredygtig udvikling. Det har den vist ved at vedtage en national miljøhandlingsplan, Kenya National Environmental Action Plan (NEAP), i 1994 og miljøforvaltnings- og koordineringsloven, Environmental Management and Coordination Act, i 1999. Regeringen har lagt vægt på, at der er behov for naturbevarelse og en bæredygtig udnyttelse og forvaltning af miljøet og naturressourcerne. EMCA fastsætter nationale principper og giver retningslinjer for og sammenhæng i god miljøforvaltning. EMCA har oprettet forskellige organer til at gennemføre lovens bestemmelser, f.eks. den nationale miljøforvaltning, National Environmental Management Authority (NEMA), og miljøkomitéer på distriktsniveau, District Environmental Committees.

De største udfordringer er, at MENR og NEMA får støtte til at opbygge den nødvendige kapacitet til at muliggøre udvikling af værktøjer og standarder for effektiv styring og monitorering af miljøpolitikker i nøglesektorer.

NEMA skal have en politisk og regulerende funktion, mens gennemførelsen overlades til de ministerier og institutioner, der allerede har lokal kapacitet til det.

Den danske støtte til sektoren ydes efter en særlig mekanisme med øremærkede midler, der etableres i overensstemmelse med den kenyanske regerings beslutning. Denne ramme giver en bred tilgang til miljøforvaltning, som skaber synergi mellem vandforsyningsleverandørerne (WSPS) og landbrugssektorprogrammet (ASPS) ved at fokusere på arbejde i de samme ASAL-distrikter som de to programmer. Den danske støtte skal efter planen løbe i fem år startende i 2006. Der forudses samarbejde med andre udviklingspartnere.

Støtten fokuserer på fattigdomsbekæmpelse og vil være ligestillingsorienteret. Den overordnede udviklingsmålsætning er at sikre en bæredygtig forvaltning af naturressourcerne og bed-

re levevilkår med særlig vægt på fattige og marginaliserede kvinder og mænd. Programmet vil tage sig af (i) den tekniske og institutionelle kapacitetsopbygning i af MENR, NEMA, distriktsmyndighederne og de relevante aktører i linjeministerierne, ii) støtte til brugersammenlutninger gennem uddannelse og støtte til miljøprojekter gennem distriktsmyndighederne og NGO'erne og iii) integreret kystzoneforvaltning. Det er hensigten at gennemføre et kapacitetsopbygningsprogram og involvere lokalsamfundet i miljøforvaltningen for at vise, at miljøforvaltning og forbedring af de fattiges levevilkår kan gå hånd i hånd. Derfor ydes en betydelig del af den danske støtte til lokalt implementerede projekter for bæredygtig udvikling.

Alle aktiviteter er baseret på NEMA's strategiplan (2005-2010), og de prioriterede områder er udvalgt i tæt samarbejde med andre donorer.

Kenyas sårbarhed over for klimaændringer er en udfordring, som skal tages op som et tværgående emne, der påvirker mange aspekter af en bæredygtig udvikling. Det er vigtigt at gøre noget ved den negative indvirkning, klimaændringerne kan få, ved at skabe klimavenlige energiløsninger og tilpasningstiltag for at gøre landet mindre sårbart. Derfor skal klimaændringerne, hvor det er relevant, tænkes med ind i Danmarks udviklingssamarbejde med Kenya.

5. Andre aktiviteter

5.1 Nærområdeindsatsen

Bistandsprogrammet til flygtningeområder (Nærområdeindsatsen) har til formål at afbøde fattigdommen blandt flygtningene og værtsbefolkningen. Der ydes i øjeblikket bistand til områder i Kenya, Tanzania, Zambia, det nordvestlige Somalia (Somaliland) og Uganda. Den danske bistand til flygtningeområder skal ses i et langsigtet perspektiv og fokuserer på områder, hvor det er muligt at medvirke til at forbedre levevilkårene for målgrupperne, herunder flygtninge, internt fordrevne og værtsbefolkninger. Konfliktforebyggelse er en integreret del af programmet.

I Kenya gennemføres programmet i tæt samarbejde med de kenyanske myndigheder og UNHCR. Målet er på langt sigt, at den kenyanske regering beskytter asylsøgere og flygtninge i overensstemmelse med landets internationale forpligtelser. Aktiviteterne er hovedsageligt rettet mod flygtninge fra Sudan og Somalia, som udgør størsteparten af de ca. 300.000 flygtninge, der bor i Kenya. Da den lokale værtsbefolkning ofte lever under dårligere økonomiske og sociale forhold end flygtningene, forsøger programmet at afhjælpe det behov, der er blandt både flygtningene og lokalbefolkningen, og fokuserer på at forbedre levestandarderne for både flygtninge og værtsbefolkning. I det omfang, det er muligt, forsøger programmet også at støtte frivillig repatriering.

Derudover indeholder programmet et element, der har til formål at opbygge kapaciteten i det kenyanske flygtninge- og asylsystem. Den kenyanske regering forsøger at øge sin indsats for at beskytte og hjælpe flygtningene og er i gang med at forberede en flygtningelov. Danmark støtter denne indsats via bistand til Kenyas flygtningesekretariat under ministe-

riet for immigration og personregistrering (Ministry of Immigration and Registration of Persons).

5.2 Private danske udviklingsorganisationer i Kenya (NGO'er)

En række danske NGO'er er aktive i Kenya: Mellemlfolkeligt Samvirke – Kenya, Folkekirkens Nødhjælp, Dansk Røde Kors, Friluftsrådet, Fællesrådet for Danske Drengespejdere, Ulandssekretariatet og Pinsekirken. I 2000-2004 blev der i alt udbetalt 103,8 mio. kr. gennem disse organisationer. De væsentligste indsatsområder var: fortalervirksomhed og kapacitetsopbygning, menneskerettigheder, demokratisering, civiluddannelse, børn og unge, småbønder og forvaltning af naturressourcer. MS-Kenya er den største danske NGO i Kenya. Folkekirkens Nødhjælp arbejder hovedsageligt med flygtninge fra Sudan og Somalia, som bor i lejre i Kenya.

Generelt bidrager de danske NGO'er til at opnå et bredere udviklingssamarbejde mellem Danmark og Kenya og er med til at sikre folkelig støtte i Danmark til udviklingsbistand til Kenya. Med hensyn til støtte til flygtningehjælp bliver niveauet tæt knyttet til fredsprocessen i Somalia og Sudan og til repatriering af flygtningene.

5.3 Forskningsaktiviteter

Forskningsaktiviteter

Direkte samarbejde mellem danske og kenyanske forskningsinstitutioner og enkeltpersoner kan støttes uden for landerammen gennem det danske udenrigsministerium, som finansierer forskningsaktiviteter som den del af Danmarks internationale udviklingssamarbejde. Forskningsstøtte defineres som midler, som gives til forskningsaktiviteter, der har til formål at generere videnskabelig viden og opbygge forskningskapacitet. Sidstnævnte sker gennem ENRECA-projekterne (Enhancement of Research Capacity in Developing Countries) i form af forskningssamarbejder eller venskabsarrangementer mellem danske forskere og forskere i udviklingslandene, der har til formål at opbygge programlandets nationale forskningsstrategi og/eller landets strategi for fattigdomsbekæmpelse. Desuden kan der ydes støtte til større kollektive forskningsprojekter, der har til formål at skabe ny problemorienteret viden, som er relevant for udviklingslandene. Disse styrker tværgående forskningssamarbejde og innovative alliancer mellem forskningsmiljøer, især i form af partnerskaber mellem danske forskere og forskere fra udviklingslandene.

Gennem støtten til international forskning støtter Danmark i øjeblikket følgende internationale landbrugsforskning inden for CGIAR-institutionerne (Consultative Group on International Agricultural Research), som er baseret eller har regionale kontorer eller aktiviteter i Kenya: ILRI (International Livestock Research Institute), ICRAF (World Agroforestry Centre), ICRISAT (International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics) og IPGRI (International Plant Genetic Resources Institute). Desuden har Danmark støttet an-

dre eksisterende forskningsinstitutioner i Kenya. ICIPE (International Centre for Insect Physiology and Ecology) og AERC (African Economic Research Consortium).

Forskningsstøtteordningerne har til formål at styrke en tættere sammenhæng mellem forskning, udviklingspolitik og det praktiske udviklingssamarbejde. Derudover kan der ydes støtte til operationel forskning gennem SPS'erne.

5.4 Tekniske rådgivere og stipendier

Efterhånden som ERSWEC udvikler sig med reformer i statsforvaltningen, reviews af de offentlige udgifter, reformer af regeringsinstitutioner og kommunerne, vil Danmark sammen med andre udviklingspartnere søge at overdrage ansvaret for forvaltningen af SPS, herunder økonomistyringen, til kenyanske strukturer. Kenya har en relativt veluddannet arbejdsstyrke. Men den institutionelle kapacitet er dårlig, hovedsageligt på grund af årtiers dårlige regeringsførelse. Der er behov for teknisk bistand i form af internationale og lokale rådgivere, hvis landeprogrammet skal kunne gennemføres. Monitorering, evaluering og økonomisk ansvarlighed er områder, hvor der især er behov for opbygning af kapacitet. Under udviklingen frem mod sektorprogramstøtte sikres en bedre integration af rådgivere i nationale strukturer via implementering af Danidas nye tekniske bistandspolitik.

Stipendier til kenyanere vil i fremtiden blive integreret i sektorprogrammerne.

5.5 Internationale udviklingsorganisationer med base i Kenya

En række internationale organisationer har globale eller regionale kontorer i Nairobi. Desuden har Kenya et stort antal landekontorer for forskellige organisationer. Verdensbanken og IMF er vigtige aktører i donorsamfundet. Der er også FN-organisationer til stede, ofte med stærke regionale repræsentationer, men de spiller en mindre rolle end i mange andre lande. Danmark samarbejder aktivt med IMF og Verdensbanken om deres programmer i Kenya og opmuntrer samtidig FN's fonde og programmer til at stille deres ekspertise til rådighed for fælles udviklingsindsatser gennem deltagelse i forskellige koordineringsprocesser, herunder ERSWEC.

6. Tilsyn med landeprogrammet

Landeprogrammets generelle fremskridt overvåges ved hjælp af den årlige monitorering af ERSWEC, som Kenyas regering står for. Der er planer om en monitoreringsramme for ERSWEC med statusrapporter hvert kvartal. Det vil muliggøre monitorering af udviklingsaktiviteterne og en dialog baseret på en fælles forståelse af, hvordan det går. Det nationale økonomiske og sociale råd, National Economic and Social Council (NESC), overvåger gennemførelsen af ERSWEC. Danmark støtter dette arbejde. Der inkorporeres en liste over monitorerede indikatorer i den årlige statusrapport for ERSWEC.

Der er stadig behov for at designe og gennemføre en omfattende monitorerings- og evalueringsramme, der refererer til 2015 Målene som målestok for de fremskridt, der er opnået. Det er nødvendigt med en styrket kapacitet for at opnå dette. En veldefineret og effektiv udgiftsramme på mellemlangt sigt, Medium-Term Expenditure Framework (MTEF), og en offentlig udgiftskontrolproces, Public Expenditure Review Process, er nødvendige for at kontrollere budgetallokeringen og de faktiske udgifter.

Fattigdomsdataene er taget fra Welfare-Monitoring Survey fra 1997. Nyere og mere detaljerede data vil sætte den kenyanske regering i stand til at designe sine politikker. Undersøgelsen Integrated Household Budget Survey i 2005/2006, vil medvirke til at udfylde hullerne i fattigdomsvurderingen ved at levere kritiske data til at vurdere fattigdommens omfang, dybde, fordeling og tendenser. Danmark har støttet gennemførelsen af undersøgelsen.

Monitoreringen af landeprogrammet sker gennem høringer på højt niveau mellem Danmark og Kenya, som vil fokusere på gennemførelsen af ERSWEC og dansk støtte til udvalgte sektorer. Der sikres en løbende monitorering af landeprogrammet gennem den årlige rapportering, som udføres af den danske ambassade i Nairobi, og gennem performance reviews hvert andet år. Denne monitorering omfatter fremskridt med hensyn til at opnå generelle målsætninger i partnerskabet mellem Danmark og Kenya (som anført i landestrategien) og målsætninger for tværgående emner og for donorkoordinering, harmonisering og tilpasning.

Monitorering af SPS og andre støttede programmer udføres af programledelsen ved hjælp af tre sæt af indikatorer:

- Outputindikatorer, der monitoreres hvert år (f.eks. antallet af nye sundhedsklinikker).
- Outcomeindikatorer, der monitoreres hvert tredje år (f.eks. antallet af personer, som har adgang til primære sundhedsfaciliteter).
- Impactindikatorer, der monitoreres efter fem år (f.eks. en reduktion af børnedødeligheden og øget gennemsnitslevealder).
- Monitoreringssystemerne for SPS og andre støttede programmer skal integreres i nationale monitoreringssystemer, og indikatorerne skal, når det er muligt, være identiske med nationale indikatorer (impactindikatorerne skal være PRSP-indikatorer).

Bilag 1: Økonomiske og sociale nøgletal

Økonomiske nøgletal		Enhed	Kilde *
Område		580 km ²	(WDR)
Befolkning (2004)		32,2 mio.	(WDR)
BNI pr. indbygger (2004)		USD 400	(WBGNI)
Årlig økonomisk vækst (BNP) (2004)		4,3 %	(IMF)
Vækst i BNP pr. indbygger (2003)		-0,9 %	(WBGNI)
Økonomiske sektorer:			(WDR)
	Landbrug	24 %	
	Industri/produktion	13 %	
	Tjenesteydelser ¹¹	25,5 %	
Udviklingsbistand pr. indbygger (2001)		USD 15	(WDR)
Udlandsgæld (år)			
	Samlet udlandsgæld (nutidsværdi i mia. dollars)	USD 4,5	(WB, CAS)
	- heraf multilateral gæld ¹²	USD 3,0	(WB, CAS)
	Nutidsværdi af udlandsgæld (samlet gæld/eksport)	USD 29,9	(WB, CAS)
	Gældsbetjening (i forhold til eksport - TDS/XGS) (2001)	11,4 %	(HDR/WDF)

Sociale nøgletal		Enhed	Kilde
Befolkningstilvækst (gennemsnit pr. år) (1975-2003)		3,2 %	(HDR)
Forventet levealder (ved fødslen) (2003)		47,2 år	(HDR)
Spædbarnsdødelighed (pr. 1000 levendefødte) (2003)		79	(HDR)
Adgang til rent drikkevand (procent uden adgang) (2002)		38 %	(HDR)
Adgang til sundhedsfaciliteter (procent uden adgang) (år)		i.r.	(HDR)
Antal læger (pr. 100.000 indbyggere) (1990-2004)		13	(HDR)
Andel af voksne, der kan læse og skrive (2003)		73,6 %	(HDR)
Primær uddannelse (børn, der når 5. klasse) (2001/02)		59 %	(HDR)
Piger i primær uddannelse (Netto primær indskrivning) (2002/03)		66 %	(HDR)
Sociale sektorer (procent af GNP) (95-01)		8,2 %	(WDI)
Militærudgifter (procent af BNP) (2003)		1,7 %	(HDR)
Indkomstfordeling (procent af nationalindkomst) (1998/1999)			
	Rigeste 10 % af befolkningen	42,72 %	(SID)
	Fattigste 10 % af befolkningen	0,76 %	(SID)

- * (WDR): World Development Report, Verdensbanken, nyeste udgave.
(WBGNI) Verdensbankens "Per Capita Income Guidelines for Operational Purposes
(HDR): Human Development Report, 2005, UNDP
(WDF): World Development Finance, Verdensbanken
(WDI): World Development Indicators, Verdensbanken
(UDV): Memorandum vedrørende årlig revision af indkomstgrænser pr. indbygger for lande, der modtager dansk udviklingsbistand.
(SID) Society for International Development, "Pulling Apart. Facts and Figures on Inequality in Kenya", s. 6.

¹¹ Dækker handel, turisme og hoteller, finansielle tjenester, transport og kommunikation

¹² Dækker IBRD, IDA, IMF og andre internationale organisationer